

ORMAN YAKMA SUÇLARI (ORMANK m.110)^(*)

Doç. Dr. Gülsün AYHAN AYGÖRMEZ^(**)

Öz

Orman suçları uzun bir süre ceza hukuku biliminin ilgisini tam olarak çememiş ve tıpkı diğçer çevre suçları gibi üvey evlat muamelesi görmüştür. Orman suçları içerisinde de orman yakma suçları, hem yarattığı toplumsal tepki hem de içerisinde barındırdığı çeşitli sorunlar nedeniyle özellikle tartışmaya muhtaç bir suç türüdür. Orman kavramının lafzi ve biyolojik anlamda tanımları orman idare ve ceza hukuku mevzuatı tanımlarından farklılaşabilmektedir. Bunun yanında orman ceza hukuku açısından ayrı bir değerlendirilmede bulunmak gerekecektir. En nihayetinde orman suçları kapsamının *de lege ferenda* genişletilmesi de icap etmektedir. Bu bağlamda makale kapsamında orman yakma suçlarına ilişkin tartışmalı bazı ana hususlara içtihatlar da göz önünde bulundurulurak değinilmeye çalışılacak, olması gereken hukuk açısından da bazı önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Orman Yakma, Orman Ceza Hukuku, Orman.

(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 22/11/2021 - Kabul Edildiğı Tarih: 10/12/2021.

Atıf Şekli: Gülsün Ayhan Aygörmçz, "Orman Yakma Suçları (OrmanK m.110)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XI, S. 2, 2021, s. 21-58.

(**) İstanbul Gedik Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.

E-posta: gulsun.aygormez@gedik.edu.tr.

Orcid: 0000-0002-3386-2470.

THE CRIMES OF SETTING FIRE TO FOREST (FOREST LAW ART. 110)

ABSTRACT

Forest crimes have not attracted the attention of criminal law science for a long time, and just like other environmental crimes, they were treated as a stepchild. Among the forest crimes, crimes of setting forests on fire are a type of crime that needs discussion especially because of the social reaction it creates and the various problems it contains. The literal and biological definitions of the concept of forest may differ from the definitions of forest administration and criminal law legislation. In addition, it will be necessary to make an evaluation in terms of forest criminal law. As a *de lege feranda* it is necessary to expand the scope of forest crimes. In this context, within the scope of the work, some of the main controversial issues related to crimes of setting fire to forest will be tried to be addressed by taking into consideration the jurisprudence, and some suggestions will be made in terms of the law that should be.

Keywords: Setting Fire to Forest, Forest Criminal Law, Forest.

GİRİŞ

Orman yakma suçları, Orman Kanunu (OrmanK) kapsamında düzenlenmiştir, kamu oyunda çok büyük yankı uyandıran suçlarının başında gelmektedir ve sonuçları da oldukça ağırdır. 2018 yılı içinde 2.167 adet orman yangını çıkmış ve bu yangınlarda 5.644 hektar orman alanı zarar görmüştür. 2018 yılında çıkan orman yangınlarının %45'inin çıkış nedeni belirlenememiş ise de Türkiye'de çıkan orman yangınların büyük çoğunluğunun insan kaynaklı olduğu kabul edilmektedir. Orman yangınlarının %32'si ihmâl-kaza, %19'u doğal sebepler, %4'ü kasit sonucu meydana gelmektedir.¹ Türkiye Adalet ve Adli İstatistiklerinde ne yazık ki Orman Kanunu suçları özelinde ayrı veriler yer almamaktadır. Ancak Orman Kanunu kapsamında 2020 yılında işlenen suç sayısı 18.468 olarak belirtilmiştir. Bu sayı Türk Ceza Kanunu ve Özel Kanunlar içerisindeki suç toplamının %3,5'ine denk gelmekte, Orman Kanunu cezai bakımdan en çok ihlâl edilen 6. özel ceza kanunu olmaktadır.²

Orman yangınlarının toplumda ciddi tepkilere yol açtığı da bir gerçektir. Ormanların ekosisteme temiz hava, iklimin korunması, erozyonun önlenmesi vs. gibi katkıları bir yana, orman yangınlarında telef olan hayvanlar kamu hayatında ciddi yaralar açmaktadır. Orman yakma suçları da dahil orman suçlarının ceza hukukçuları tarafından daha fazla ele alınması ve reform önerileriyle daha anlaşılır ve koruyucu olmasına katkı sunulması sağlanmalıdır.

Mevcut makalede orman suçlarından orman yakma suçları incelemeye alınmaktadır. Öncelikle orman kavramından orman ceza hukukunda ne anlaşılması gerektiği ortaya konulacaktır. Zira orman yakma suçları bakımından tartışılması gereken en önemli husus orman kavramına yüklenecek anlamdır. Bunun ardından orman yakma suçlarına yönelik yeni suç türleri önerilerinde bulunulacaktır. Makalenin ikinci kısmında, orman yakma suçlarına dair kısa açıklama ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

I. ORMAN KANUNU M. 110 KAPSAMINDAKİ SUÇLAR

Orman Kanunu m.110'da hem orman yakma suçları hem de ormanda gelemeye ilişkin bir kabahat düzenlenmiştir. OrmanK m.110 l'de "76'ncı maddenin (a) bendinde belirtilen fiili işleyenlere elli Türk Lirası idarî para cezası veri-

¹ <https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/orman-yanginlari-i-85850> (19.09.2021).

² <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22420211449082020HIZMETEÖZELKİTAP.pdf> (19.09.2021).

lir. a) Devlet ormanlarında; orman idaresince belirlenen konak yerlerinden başka yerlerde geceleme” kabahati norma bağlanmıştır. OrmanK m.110 II’de orman yakınında kasten ateş yakma; OrmanK m.110 III’te taksirle orman yakma, OrmanK m.110 IV’te kasten orman yakma suçu yer almaktadır. Bu maddelerde kabahatler değil sadece bu madde suçları ele alınacaktır. OrmanK m.100’deki suçlardan ormanda, orman yakınında kasten ateş yakma da - bu çalışma kapsamında ormanda kasten ateşle iştil olarak anılacaktır- seçimlik hareketli bir suç olduğundan oldukça kapsamlıdır. Anılan tüm suçlar yapıları ve doğaları gereği birbirinden oldukça farklıdır.

Ormanda kasten ateşle iştil (OrmanK m.110 II): “76’ncı maddenin (b), (c) ve (d) bentlerinde belirtilen fiilleri işleyenler hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezasına hükmolunur. TCK m.76: b) Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terketmek; c) Ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde atmak; d) Ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanun’un 31’inci ve 32’nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak yasaktır. Atıf normu niteliğindeki bu hükmün şu şekilde okunması icap eder: Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakan veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terketen; ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde atan; ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanun’un 31’inci ve 32’nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakan hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezasına hükmolunur.

Taksirle orman yakma (OrmanK m.110 III): *Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak orman yangınına sebebiyet verenler iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak failin yangının söndürülmesine ve etkilerinin azaltılmasına yönelik çabaları veya meydana gelen zararın azlığı göz önünde bulundurularak, verilecek ceza yarısına kadar indirilir. Zararın belirlenmesinde yangın sonucu tamamen yanan ağaç ve ağaççıkların değeri, kısmen yanan ağaç ve ağaççıkların değerinde meydana gelen azalma, alt tabaka orman örtüsünün yanması nedeniyle oluşan zarar ve toprağın humuslu tabakasının yanması nedeniyle meydana gelen verim kaybı dikkate alınır.*

Kasten orman yakma (OrmanK m.110 IV): *Kasten orman yakan kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Devletin güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faali-*

yeti çerçevesinde devlet ormanlarını yakan kişi müebbet hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

OrmanK m.110 V. fıkrada “Devletin güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde devlet ormanlarını yakan kişi müebbet hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.” hükmü yer almaktadır. OrmanK m.110 VI. fıkrada ise bu suçlarla birlikte ölüm/yaralama neticelerinin meydana gelmesi durumunda gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağı norma bağlanmıştır: “Bu maddede yazılı suçların işlenmesi sebebiyle, ölüm veya yaralanmanın meydana gelmesi halinde, **ayrıca bu suçlardan dolayı cezaya hükmolunur.**” Bu durumda OrmanK m.110 kapsamındaki suçlarla beraber ölüm veya yaralanmanın meydana gelmesi durumunda, hem bu suçlardan hem de öldürme/yaralama suçlarından dolayı ceza verilmesi gerekecektir. Bunun dışında ölüm/yaralama olmaksızın, ormanda kasten ateşle iştigal neticesi orman yangını meydana gelirse, anılan suç (taksirli ya da kasten) orman yakma suçu içerisinde erimiş olduğundan, bu farklı fıkra suçlarından ayrı ayrı değil, bilakis sadece (taksirli ya da kasten) orman yakma suçundan dolayı ceza vermek icap edecektir.

II. ORMANK M. 110 SUÇLARININ KORUDUĞU HUKUKİ DEĞER

Normlar sistematik ve lafzi anlamda değerlendirildiğinde, orman yakma suçlarının koruduğu hukuki değer çevre için en esaslı doğal kaynaklardan olan **ormandır**. Birinci fıkradaki ormanda kasten ateşle iştigal suçu ormanları yangın tehlikesinden korumayı; ikinci ve üçüncü fıkra ise ormanları yok olmalarına neden olacak yangın neticelerinden korumayı hedeflemektedir.

Bu suçların koruduğu “orman”dan bir hukuki değer olarak ne anlaşıldığının ortaya konulması gerekmektedir. Ormanlar her şeyden önce ekolojik anlamda çok önemli bir zenginlik kaynağıdır.³ Dünyanın önemli su, toprak, enerji, biyolojik zincir ve çeşitlilik, maden gibi kaynaklarını bünyesinde barındıran, çevreyi, iklim, topografik ve biyo-coğrafik yönden etkileyen, kompleks, klimaks komunitite (ortak) hayat alanları olup, yerkürenin karmaşık ve birbiri ile bağlantılı ekolojisini temsil ederek, küresel ekosistemin korunmasını sağlarlar.⁴ Ormanlar

³ Mehmet Ünal - Veysel Başpınar, **Orman Hukuku**, 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017, s. 3.

⁴ Mehmet Korkmaz, **Ormanlık Alanlar ve Orman Ekolojisi Üzerine Bir Değerlendirme**, iç: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/450532>, s. 99; Ünal - Başpınar, **Orman Hukuku**, s. 2, 3.

hem su kaynakları sağlayıcısı hem de koruyucusudur. Ormanlar yağmur bulutlarını çeker ve suyun muhafazasına yardım ederek, su kaynaklarının ve düzenli ırmakların oluşumuna hizmet eder.

Ormanların ayrıca esaslı kamusal yararları⁵ bulunmaktadır. Ormanlar doğal felaketlerden koruyucudur.⁶ Sel, su baskınları ve erozyonlara engel olarak, toprakların akıp gitmesini ve kayalıkların aşınması önlemekte, toprak varlıklarını korumaktadır. İklim değişiklikleri üzerinde de olumlu etkileri olduğu gibi ormanların özümleme olayı (fotosentez) sonucu bir yandan karbondioksit (CO2) tüketirken; diğer yandan oksijen üretmeleri hem oksijen deposu olmalarını sağlamakta hem de kirli havanın arınmasına katkı sunmaktadır.⁷

Ormanlar tüm bunların yanında, insanların temel ihtiyaçlarına cevap veren pek çok aslı ve talı ürünleri içinde barındıran (konut, gemi inşaatı, kağıt imalatı, sınai, kimyasal işletme hammaddesi vs. gibi asli ürünler ile reçine, tanen, sığla yağı, mantar, çam fıstığı, kestane vs. gibi tali ürünler) maddi ve ekonomik değerleri olan kaynaklardır.⁸ Orman ürünlerinin kullanılmadığı sektör adeta yok gibidir.⁹

Ormanların varlık sebebi göz önünde bulundurulduğunda ormanın, ağaçlar, su kaynakları, oti bitki ve rekreasyon alanları, av ve yaban hayvanları gibi canlı ve cansız sayısız organizmadan oluşan, organizasyon düzeyi yüksek ve kendini yenileyebilen bir **varlık** olarak kabul edildiği ifade edilebilir.¹⁰ Dolayısıyla ormanın korunması ile sadece orman varlığı olan “ağaçlar” değil, tam tersine bunların ev sahipliğindeki tüm diğer bitkiler, canlılar vs. ile tüm bunların toplamından ortaya çıkan temiz su, hava, hammadde vs. kaynak teşkil eden ekolojik sistem (orman ekosistemi) korunmaktadır. Bu nedenle hukuki değer olarak “orman” ile kast edilen de bu değerler toplamı olacaktır.

⁵ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 2.

⁶ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 2, 3.

⁷ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 2, 3.

⁸ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 1.

⁹ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 1.

¹⁰ Bkz. İsmet Daşdemir, *Orman Mühendisliğine Giriş (Ders Notu)*, Bartın, 2016, s. 1, iç: https://www.researchgate.net/publication/298721711_Orman_Muhendisligine_Giris_Ders_Notu/link/5d34203da6fdcc370a51e330/download (01.08.2021); Mustafa Toprak, *Açıklamalı - İçtihatlı Orman Suçları*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 22; Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 20.

III. “ORMAN” KAVRAMI

Hukuki değer olarak “orman”dan ne anlaşılması gerektiğine değinildikten sonra orman yakma suçlarının en önemli maddi unsuru olan “orman” kavramına da normatif bir tanımlamanın yapılması icap etmektedir. Ancak orman kavramını açık bir şekilde tespit etmek fevkalade güçtür. Zira orman kavramından biyolojik veya lafzi anlamda anlaşılana ile orman idare hukuku anlamında anlaşılana birbirinden farklıdır. Bu farklılığa bir de mevzuatta orman sayılan ve sayılmayan yerler hükümlerinin karmaşık yapısı ve teknikliği eklenince, durum içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Aşağıda öncelikle orman idare hukukundaki orman kavramı tespit edilmeye ve ayrıntılarıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bunun ardından biyolojik ve sözlük anlamında orman ile öğretici ve içtihatlardaki orman kavramlarına değinilerek, orman yakma suçu bakımından ormandan ne anlaşıldığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

A. Orman İdare Hukukunda “Orman” Kavramı

OrmanK m.1’e göre “*Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.*” Tanımda geçen topluluk kavramı 20/11/2012 tarihli Orman Kadastrosu ve 2/B Uygulama Yönetmeliği (Kısaca: 2/B Yönetmeliği) m.14 ç içerisinde şu şekilde ifade edilmektedir: *Topluluk, ağaç ve ağaççıkların veya her ikisinin beraberce buldukları saha üzerinde tabii olarak %10 ve daha fazla kapalılık teşkil etmesi halidir. Bir yerin orman olup olmadığının tayininde, topluluk unsuru, diğer unsurlarla birlikte mütalâa edilir. Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, orman kapsamı içinde bulunan bir sahada kapalılık %10’dan aşağı bulursa ve hatta çeşitli sebeplerle üzerindeki orman örtüsü tamamen kaldırılmış olsa da bu sahalar yine de orman sahası olarak muhafaza edilir. Ormandan beklenen teknik, ekonomik ve müşterek faydaları asgarî şekilde dahi olsa yerine getirebilen ve ormancılık ilim ve tekniği bakımından devamlı şekilde veya muayyen dönemlerde teknik müdahaleyi icap ettiren ağaç ve ağaççıkların bir arada bulunması topluluk halidir. Ayrıca topluluk ile birlikte, sahanın orman rejimi içinde olup olmadığı, meyli, erozyon şiddeti iklim ve su rejimine olan tesir dereceleri, seri ve bölme bütünlüğü gibi esaslar da dikkate alınır. Dağınık olma, ağaç ve ağaççıkların işgal ettikleri kısımlarda kapalılığın tabii olarak %10 dan az olmasıdır (2/B Yönetmeliği m.14 k).* Bu durumda belli bir sıklıkta (%10) ve yoğunlukta olmayan, dağınık ağaç-ağaççıklardan oluşan alanlar orman olarak kabul edilemeyecektir.¹¹ OrmanK m.1’deki orman tanımda geçen ağaç ve ağaççık kavramları da 2/B Yönetmeliği m.14 a, b içeri-

¹¹ Krş. Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 17.

sinde tanımlanmaktadır. Buna göre *en az sekiz metre ve daha yukarı boy yapabilen kökü, gövdesi, tepesi olan, odunsu bitkilere, yaşı, çapı ne olursa olsun ağaç; yan dallarının çoğalması ve fazlaca gelişmesi neticesinde tepesi yayvanlaşan, genel olarak genişliğine bir büyüme şekli gösteren, boyu sekiz metreyi bulmayan, uzun ömürlü odunsu bitkilere çapı ve yaşı ne olursa olsun ağaççık* denir. Yurdumuzda tabii olarak yetişen orman ağaçlarına, ibrelî (iğne yapraklı) ağaçlardan ardıç, çam, karaçam, kızılçam, sarıçam, göknar, ladin, porsuk, sedir; yapraklı ağaçlara çınar, gürgen, ıhlamur, kayın, kavak, kestane, meşe, söğüt vs.; yapraklı ağaççıklara alıç, fındık, frenk üzümü, gül, hanımeli, kızılıçık, leylak, muimula, mürver, orman asma; ibrelî ağaççıklara bodur ardıç; maki ve funda grubu ağaççıklara erguvan, funda, ılgın, katırtırnağı, keçi boynuzu-harnup, zakkum, yenidünya, yabani kuşkonmaz, yaban zeytini, sandal, sakız, menengiç, laden vs. örnek verilebilir.¹²

OrmanK m.1'deki orman geçen "yerleri" kavramı, 2/B Yönetmeliği m.14 d içerisinde "Ağaç ve ağaççıkların veya her ikisinin kapladığı yerler ile ağaç ve ağaççıkların tabii veya suni etkilerle kaldırılmış sahalar" olarak tanımlanmıştır. Şu halde OrmanK m.1'de yerleri ile birlikte orman sayılır ifadesi sebebiyle, ilgili yerde orman bitki örtüsü bir şekilde (yangın, kesim vs.) yok edilse bile yer olarak orman olma özelliğinin devam edecek; arazi orman arazisi olma özelliğini kaybetmeyecektir.¹³ 7/8570 Orman Sınırları Dışına Çıkarılacak Yerler Hakkında Tüzük¹⁴ (OrmanT) m.4a gereği yanan yerler orman vasfını korumaktadır. Buna karşın orman bitki örtüsünden yoksun, bilimsel açıdan ormanlık vasfını yitirmiş addediler yerler artık orman sayılamayacaktır. Buna göre OrmanT m.5 gereği "Hayat birliği ve bu birliğe dahil unsurları kaybolacak şekilde üzerindeki ağaç ve ağaççık toplulukları kaldırılan ve toprağında müş'ir bitkiler, refakat florası, dip kütükleri, ölü örtü ve toprağın bir metre derinliğine kadar olan kısmında, kalın ve ince kök kalıntıları veya bunların çürümesinden hasil olan içi humus veya gevşek mineral madde dolu kanallar bulunmayan ve çevre sorunları, ormancılık faaliyetleri ve ekonomisi yönlerinden yeniden orman kurulmasında zorunluluk ve yarar olmayan yerler, bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş sayılır." Orman kavramına idare hukuku tarafından getirilen bu geniş

¹² Ayrıntılı açıklama ve diğer örnekler için bkz. Celal Aras, **Orman Kanunu**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 11 vd.

¹³ Krş. Mustafa Toprak, **Açıklamalı - İçtihatlı Orman Suçları**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 22; Ünal - Başpınar, **Orman Hukuku**, s. 20.

¹⁴ 22.07.1974 tarihli 14953 sayılı Resmî Gazete.

tanımlamanın, orman ceza hukukunca doğrudan üstlenilip üstlenilemeyeceğinin aydınlatılması gerekmektedir. Zira ceza hukukunda kanunilik ve belirlilik ilkesi egemendir. Maddi unsura dair bir tanımlamanın sınırları belirli ve öngörülebilir olması zorunludur.

OrmanK m.1 içerisinde orman kavramına dâhil edilmeyenler de ayrıca tek tek anılmıştır. Öncelikle sazlıklar, step nebatlarıyla örtülü yerler, her çeşit dikenlikler, parklar, şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler, özel kanunu gereğince Devlet ormanlarından tefrik edilmiş ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabancı zeytinlikler ile 9/7/1956 tarih ve 6777 sayılı Kanun'da tasrih edilen yabancı veya aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar, funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler, orman sayılmayan alanlardır.¹⁵

¹⁵ Bunların tanımları da 2/B Yönetmeliği m.14 vd. hükümleri içerisinde ayrıca öngörülmüştür: Buna göre sazlık, bataklıklarda yetişen bir senelik veya birkaç senelik otsu veya yarı odunsu bitkilerle kaplı yerdir. Step bitkileri ile örtülü yerler, step formasyonu, ağaçsız ve yazın kuruyan toprağı muntazam bir tarzda ve seyrekçe örten bitki örtüsüyle kaplı yerlerdir. Dikenlik, stepten sonra devam eden cılız ve monoton görünüşlü odunsu bitkilerle kaplı yerdir. Park, köy, kasaba ve şehirlerde kamu idareleri veya kamu tüzel kişiliklerince orman kurma amacı dışında rekreasyon veya çevreye güzellik vermesi amacıyla tefrik veya tesis edilmiş ağaç ve ağaçlık ihtiva eden yerdir. Mezarlık, köy, kasaba ve şehir halkının ölülerini defnettği yerdir. Kadimden beri mezarlık olarak kullanılmış veya kullanılan yerler de mezarlık sayılır. Maki ve funda, kserofil bünyeli, her dem yeşil, sert ve çoğu zaman dikenli yapraklı ağaççıkların teşkil ettiği bitki formasyonu olup, Mersin (*Myrtus communis*), Defne (*Laurus nobilis*), Sandal (*Arbutus andrachne*), Kocayemiş (*Arbutus unedo*), Pırnal Meşesi (*Quercus ilex*), Kermes Meşesi (*Quercus coccifera*), Katran Ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), Katır Tırnağı (*Spartium junceum*), Kurtbağrı (*Ligustrum vulgare*), Keçiboğan (*Calicotome spinosa*), Erguvan (*Cercis siliquastrum*), Tesbih çalısı (*Styrax officinalis*), Karaçalı (*Paliurus aculeatus*), Herdemtaze (*Ruscus aculeatus*), Keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua*), Peruka çalısı (*Cotinus coggygria*), Akçakesme (*Phillyrea media*), Geniş Yapraklı Akçakesme (*Phillyrea latifolia*), Menengiç (*Pistacia terebinthus*), Sakız (*Pistacia lentiscus*), Boyacı sumacı (*Rhus cotinus*), Yabancı Zeytin - Delice (*Olea europea* var. *oleaster*), Kocarçalı (*Anagyris foetida*), Zakkum (*Nerium oleander*), Pembe çiçekli Laden (*Cistus creticus*), Beyaz çiçekli laden (*Cistus salvifolius*), Tüylü Laden (*Cistus villosus*), Badem Yapraklı Ahlat (*Pyrus amygdaliformis*), Yabancı kuşkonmaz (*Asparagus acutifolius* ve benzeri bitkilerdir. Funda, ağaç fundası (*Erica arborea*) ve pembe çiçekli funda (*Erica verticillata*), *Erica* cinsi bitkilerdir. Otlak (Mera), üstünde hayvan otlayan, otsu bitkilerin tabii olarak yetiştiği açık alanlar olup, bir veya daha fazla köy ve belde halkına ait hayvanların ot ihtiyacını temin etmek maksadıyla tahsis edilmiş veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazidir. Yaylak, bir veya birkaç köy veya belde ahalisinin hayvanları ile birlikte geçici olarak çıkıp, hayvanlarını otlatmak üzere kadimden beri kullanılan ağaçsız, otlu, orman içi veya orman dışı münferit yerlerdir. Kışlak, hayvanların kışı geçirmek üzere indikleri otu bol olan kuytu yerler, köylülerin hayvanlarını otlatmak ve sulamak üzere kadimden beri bir veya daha ziyade köy ve beldeye tahsis edilmiş ılıman iklimli ve fazla yüksek olmayan yerlerdir. Orman ve toprak mu-

OrmanK m.1 kapsamındaki orman kavramına dâhil edilmeyenler bunlardan ibaret değildir:

OrmanK m.1/E'ye göre sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevilerinin bulunduğu yerler, orman sayılmaz. Bu durumda dört tarafı ormanla çevrili sahipli arazide bulunan veya her hangi bir yönden devlet ormanı ile sınırdan geçen yerdeki ağaç veya ağaççıklar (mesela kestane), o çevredeki ormanda tabii olarak yetişen ağaç ve ağaççık türünden değilse (mesela çam), söz konusu yer orman sayılmayacak, tersi durumda ise orman olarak kabul edilecektir.¹⁶ Sahipli kavramı, ilgili mevzuatta öngörölmüş olan belgelerle ispatlanmış mülkiyet veya zilyetlik hali olarak tanımlanmaktadır.¹⁷ Sahiplilik, kişilerin taşınmazlar üzerindeki mülkiyet iddialarını; orman sınırları içinde ve bitişğinde tapu ile, bitişik alanlar dışında ise her türlü tasarruf belgesi ve kayıtlarla ispatlamaları halidir (2/B Yönetmeliği m.14 ı).

OrmanK m.1/F'ye göre orman sınırları içinde veya bitişğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halinde ki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtölü yerler orman sayılmaz. Ormana bitişik olmama, Devlet ormanlarından; tarla, bağ, bahçe gibi kültür arazileri, hususi orman, tahsisli mera ve toplu yerleşim alanları, 6831 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi istisna bentlerine göre orman sayılmayan arazi çeşitleri, nehir, ırmak, yaz kış devamlı akan ve genel olarak yatağı değişmeyen dere, 5658 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden evvel mevcut olan Devlet karayolu ve demiryolu ile yarıntı ve kayalıklarla ayrılma halidir (2/B Yönetmeliği m.14 I). Şu halde özel mülkiyet konusu bir yer ile devlet ormanı arasında yerleşim alanları, orman sayılmayan yerler, mera, nemi, ırmak yatağı, değişmeyen dere, kara veya demiryolu, yarıntı veya kayalıklar varsa, o yer orman bitişğinde değil, orman dışında sayılır.¹⁸

hafaza karakteri, üzerindeki bitki formasyonu ile taşkınları, şiddetli yağış sonrası oluşan zararlı akışları, toprak erozyonunu, toprağın strüktür ve tekstürünün bozulmasını önleyici, su verimini artırıcı etkisi bulunan ve eğimi yüzde on ikiden fazla olan yerlerdir. Orman içi açıklık, orman içinde kültür arazileri dışında, insan müdahalesi olmaksızın kendiliğinden oluşan, doğal olarak ağaç ve ağaççık içermeyen, genel olarak otsu bitki ve bazı durumlarda yer yer odunsu bitkiler içeren alanlardır (2/B Yönetmeliği m.14 vd.).

¹⁶ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 28, 29 vd.

¹⁷ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 28.

¹⁸ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 29, 30.

OrmanT m.8 içerisinde tarımsal arazi “*üzerinde ekim, dikim, bakım, yetiştirme yapılarak veya doğrudan doğruya doğal faktörlerden yararlanılarak tarımsal, sınaî ve hayvan yemi olarak bitkilerin üretimine elverişli olan veya ıslah edilmek suretiyle üretime elverişli hale getirilmiş bulunan arazi*” olarak tanımlanmıştır. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu m.3d’ye göre ise tarım arazisi, *toprak, topografya ve iklimsel özellikleri tarımsal üretim için uygun olup, hâlihazırda tarımsal üretim yapılan veya yapılmaya uygun olan veya imar, ihya, ıslah edilerek tarımsal üretim yapılmaya uygun hale dönüştürülebilen arazileri* ifade etmektedir. Tarımsal arazi olarak kullanılmalarında yarar bulunan yerler OrmanT m.9 içerisinde sayılmaktadır: *Sürekli ürün alınan ve tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antepfıstığı), çay bahçesi ve benzeri haline getirilmiş olan ve bu şekilde kullanılmaları orman haline dönüştürülmelerinden daha yararlı bulunan yerler, tarımsal arazi olarak kullanılmalarında yarar bulunan yerlerdir.* OrmanT m.10 içerisinde tarla *“Üzerindeki doğal bitki örtüsü (vejetasyon) giderilmiş, karıştırılmak suretiyle genetik horizonu homojen hale getirilmiş, üst işleme horizonu oluşmuş, üst toprağı işlenerek organik madde kaybı suretiyle rengi açılmış, eğimi %15’ten az, erozyonu üst toprak tabakasında en fazla %50, efektif toprağı kurak bölgelerde en az 50, ana madde gevşek ise yağışlı bölgelerde en az 30 Cm. olan, hâkim toprak niteliği bakımından kumlu tınlı ve daha ince bünyeye sahip yerler, tarla niteliği olan yerler”* olarak öngörülmüştür. OrmanT m.11 kapsamında bağ *“Tarımsal arazi haline dönüşmüş ve uygulama gününde dekarında en az 110 omca olacak şekilde kültüre tabi tutulmuş yerler, bağ niteliği olan yerlerdir.”*

Dağınık, yani ağaç ve ağaççıkların işgal ettikleri kısımlarda kapalılığın tabii olarak %10 dan az olan, veya küme, yani kapalılık derecesi %10’dan fazla 3 hektardan küçük olan ağaç ve ağaççıklarla kaplı olan, sıra (yani küme vasfını taşımayan ağaç ve ağaççıkların bir veya birkaç sıra halinde birbiri ardına yer alması) olan yerler anlamına gelmektedir (Kapalılık, ağaç ve ağaççıkların buldukları sahaya göre toprağı siperleme oranıdır) (2/B Yönetmeliği m.14c,i,j,k).

OrmanK m.1/G’ye göre orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler de orman sayılmamaktadır.

OrmanK m.1/H’ye göre orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve muhitin hususiyetlerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar orman sayılmaz. OrmanK m.1/İ’ye göre sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinlik-

ler de orman sayılmaz. Bunun yanında özel kanunu gereğince Devlet ormanlarından tefrik edilmiş yani ayrılmış ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabancı zeytinlikler ile 9/7/1956 tarih ve 6777 sayılı Kanun'da tasrih edilen yani belirtilen yabancı veya aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar.

OrmanT m.13 kapsamında, tarımsal arazi haline dönüşmüş ve uygulama gününde dekarında zeytin (en az 8 adet), antepfıstığı (en az 8 adet), kestane (en az 5 adet), harnup (en az 10 adet), incir (en az 6 adet), armut, elma, Trabzon hurması (en az 10 adet), badem, kiraz (en az 15 adet), ayva, nar (en az 20 adet), erik, kayısı, zerdali (en az 15 adet), muşmula, malta eriği (en az 25 adet), şeftali, vişne (en az 20 adet), muz (en az 30 adet), ceviz, dut (en az 5 adet), üvez, hünnap, kızılıçık (en az 15 adet), limon, portakal, grape-fruit, turunç (en az 15 adet), mandalina (en az 20 adet), avocodo (en az 10 adet), fındık (en az 40 ocak), gül (en az 200 kök) gibi cinslerden en az bir cinsi anılan azgari sayıda ağaç, ocak veya kök bulunan yerleri, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antepfıstığı) ve güllük niteliği olan yerler olarak sınıflandırılmaktadır.

Tüm bu nitelikler orman idare hukukunda bir yerin biyolojik anlamda orman niteliğini haiz olup olmaması bakımından belirleyici iken, bir yerin bir de hukuki anlamda orman olarak tespiti bakımından belirleyici başka diğer hususlar da bulunmaktadır. Bunların başında ise orman kadastro işlemi gelmektedir. **Kadastr**o, ülke koordinat sistemine göre memleketin kadastral veya topoğrafik kadastral haritasına dayalı olarak taşınmaz malların, ormanların vs. sınırlarını arazi ve harita üzerinde belirterek hukukî durumlarını tespit etmek suretiyle ilgili mevzuatın öngördüğü sicilleri kurmak, mekânsal bilgi sisteminin alt yapısını oluşturmak üzere yapılan işlemler bütünüdür. Orman kadastrasına ilişkin hususlar OrmanK ile 3402 sayılı Kadastr Kanunu kapsamında ele alınmaktadır. Bir yerin orman olarak tespiti bakımından söz konusu alanın kesinleşmiş orman kadastrası sınırları içerisinde olup olmadığı önemli bir role sahiptir. Eğer ilgili alan kesinleşmiş orman kadastrası sınırları içerisinde ise burası orman sayılan yerlerden kabul edilecektir.¹⁹ Orman kadastrası yapılmamış yerlerde ise orman niteliğinin tespiti, 2/B Yönetmeliği'nin 16 ve devamı maddelerine göre belirlenmektedir.²⁰ 2/B Yönetmeliği m.16 devlet

¹⁹ Toprak, *Orman Suçları*, s. 18, 19.

²⁰ Bu Yönetmeliğin amacı; orman alanlarının ve 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (B) bendine göre orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin geometrik ve hukukî durumlarının tayin ve tespiti ile bu suretle sınırlandırılan ormanların ve orman sınırları dışına çıkartılan alanların tapu siciline tescillerini sağlamak ve orman kadastrası bilgi sisteminin altlığını oluşturmaktır (2/B Yönetmeliği m.1).

ormanı olarak sınırlandırılacak yerler, m.17 devletten başkasına ait ormanların kadastrosu, m.18 mülkiyet anlaşmazlığı nedeniyle mahkemeye intikal etmiş sahalarda orman kadastrosu ve 2/B uygulaması, m.19 tapulaması ve kadastrosu yapılmış yerlerde orman kadastrosu, m.20 makilik sahalarda orman kadastrosu, m.21 yabancı zeytinlik sahalarda orman kadastrosu hususlarına ilişkindir.

Buna karşın burada belirtilen sahaların herhangi bir şekilde sınırlama dışı bırakılmış veya orman sayılmamış olması bu yerlerin orman olma vasfını ortadan kaldırmayacağı 2/B Yönetmeliği m.16 içerisinde açıkça düzenlenmiştir. Orman tahdit veya kadastrosu yapılmış olsun ya da olmasın, tapulama veya kadastro sonucu ya da hükmen orman vasfı ile Hazine adına tescil edilen, 6831 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre orman rejimine alınmış, 6831 sayılı Kanunun 24 üncü maddesine göre kamulaştırılanlarla diğer suretle orman yetiştirilmek üzere kamulaştırılan, Devlet ormanı olduğuna dair kesinleşmiş mahkeme kararı bulunan yerlerin orman sınırları dışında kaldığının tespit edilmesi halinde ise Şube Müdürlüğü kontrolünde Orman Kadastro Başmühendisliği tarafından haritasına işlenir. Araziye orman sınırları buna göre düzeltilir. Tutanak defterinin sırası gelmiş sayfasında da durum etraflıca izah edilir. Düzenlenen yeni haritalar, alanlar cetveli ve tutanak örnekleri Şube Müdürlüğüne orman kadastro dosyası dağıtılan tüm birimlere gönderilir (2/B Yönetmeliği m.16 II, III).

Tüm bu aktarılanlardan ortaya çıkmaktadır ki, orman kavramının orman idare hukuku bakımından içeriksel ve kapsal olarak tespiti oldukça karmaşık ve zordur. Ayrıca uzmanlık gerektiren teknik de bir iştir. Bu nedenle bir yerin orman olup olmadığı ancak, konusunda uzman orman mühendisi ve fen bilirkişisi nezaretinde, davaya konu alanda keşif yapılarak tespit edilebilecektir. Hatta bu keşiften önce, davaya konu yerde orman kadastrosu yapıp yapılmadığının ilgili idareden sorulması ve orman kadastrosu yapılmış ise, kadastro tutanakları ile tahdit haritasının getirilerek ilgili incelemelerin yapılmasının isabetli olacağı belirtilmektedir.²¹ Yargıtayın bu hususta sayısız kararı bulunmaktadır: *“Saniğin savunmasında, suça konu emvali kendi tapulu arazisinden kestiğini iddia etmesi ve tapusunu ibraz etmesi karşısında, suça konu emvalin kesildiği yerin tereddüde yer bırakmayacak şekilde tespitine ilişkin, ibraz edilen tapunun ve memleket haritası ile amenajman planının saniğin arazisine uygulanarak fen ve orman bilirkişileri ile keşif yapıldıktan sonra saniğin hukuki durumunun belirlenmesi*

²¹ Toprak, *Orman Suçları*, s. 18.

*gerektiği gözetilmeden, yalnızca emval üzerinde keşif yapılmak suretiyle eksik kovuşturma sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması*²²; *“Suç tutanağı eki belgelerde, orman kadastro haritasının bulunmasına karşılık mahallinde yapılan keşif sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda, davaya konu yerde kesinleşmiş orman kadastrosu bulunmadığının bildirilmesine göre orman idaresinden suça konu yerde orman kadastrosu yapılıp yapılmadığının, yapılmışsa hangi tarihte kesinleştiğinin sorularak çelişkinin giderilmesinden sonra bir hüküm tesisi gerektiğinin gözetilmemesi*²³; *“Orman Kanunu’na aykırılık (işgal ve faydalanma) suçunda; keşif sonucu tanzim edilen bilirkişilerin imzaladıkları raporda kesinleşmiş orman kadastro çalışmalarının yapıldığı sonuç kısmında ise kesinleşmiş orman kadastrosunun davaya konu yerden geçmediği belirtilerek çelişki bulunduğu anlaşılmasına göre raporu imzalayan fen ve orman mühendisine bu çelişki sorulmadan gerektiğinde mahallinde üç kişilik bilirkişi kurulu tarafından keşif yapılarak davaya konu alanın tereddüde yer vermeyecek şekilde kesinleşmiş orman sınırları içerisinde kalıp kalmadığı hususu belirlenmeden hüküm kurulması hukuka aykırıdır.*²⁴; *“Orman Kanunu’na aykırılık suçunda; suça konu yerde kesinleşmiş orman kadastrosu olduğu belirtildiğine göre, kadastronun kesinleşme tarihi sorulup tespit edilerek, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayini gerekir.”*²⁵.

Bu derece zor ve karmaşık bir konuda ceza hukukunun kanunilik ilkesi gereği daha temkinli yaklaşması ve toplumu oluşturan ortalama insan kesiminin öngörebileceği açıklıkta tanımlamalarda bulunabilmesi gerekmektedir.

B. Orman Ceza Hukuku Bakımından Orman Kavramı

Sözlükte²⁶ *“ağaçlarla örtülü geniş alan”* olarak geçen orman²⁷, öğretide *“kendi kendine veya emek sarfı ile yetişmiş olup da, kanunda sayılan istisnalara*

²² 19. CD, E 2015/9428, K 2017/1460, T 22.2.2017.

²³ 3. CD, E 2012/29908, K 2013/24888, T 13.6.2013.

²⁴ 3. CD, E 2012/29903, K 2013/24733, T 13.6.2013.

²⁵ 3. CD, E 2010/9262, K 2011/19273, T 28.11.2011.

²⁶ <https://sozluk.gov.tr>.

²⁷ Ormanlar kaliteleri itibarıyla koruluk ve baltalık olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır: Yapacak kereste veren ormanlar koruluk, yakacak odun veren ormanlar da baltalık olarak tanımlanmakta, koruluk ormanların kaliteli, baltalık ormanlar ise kalitesiz sayıldığı ifade edilmektedir bkz. Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 5; Osmanlı zamanında yapılan yasal düzenlemelere göre araziler, mülk araziler (arazi-i memluke), miri araziler (arazi-i emiriye), sahih vakıf arazileri (arazi-i mevkufe-i sahiha), terkedilmiş araziler (arazi-i metruke) ve ölü araziler

girmeyen, boy verebilen, belli yapı ve yükseklikte, belli sıklık ve yoğunluktaki (kapalılıktaki) ağaç ve ağaççık toplulukları ile onların işgal ettikleri yerler”²⁸; “ağaçlarla birlikte diğer bitkiler, hayvanlar, mikroorganizmalar gibi canlı varlıklarla toprak, hava, su, ışık ve sıcaklık gibi fiziksel çevre faktörlerinin birlikte oluşturdıkları karşılıklı ilişkiler dokusunu simgeleyen, kendine özgü yaşam beraberliği olan ve organizasyon düzeyi yüksek bir ekosistem”²⁹, “geniş alanlarda kendine özgü bir iklim oluşturabilen, belirli yükseklik, yapı ve sıklıktaki ağaçların, ağaççık, çalı ve otsu bitkiler, yosun, eğrelti ve mantar, toprağın altında ve üstünde yaşayan mikro organizmalar ve çeşitli böcekler ve hayvanlarla orman toprağının birlikte oluşturduğu bir yaşam birliği”³⁰ olarak tanımlanmaktadır. Biyolojik bakımdan orman, “geniş alanlarda kendine özgü bir iklim yaratabilen, belli yükseklik, yapı ve sıklıktaki ağaçların, ağaççık, çalı ve otsu bitkiler, yosun, eğrelti ve mantarlar, toprağın altında ve üstünde yaşayan mikro organizmalar

(arazi-i mevad) olarak ayrılmıştır, ormanlar ise, altı kategoride ele alınmaktadır: mülk ormanlar, miri ormanlar, vakıf ormanlar, metruk ormanlar, mevat ormanlar, cibali mübaha ormanlardır, ayrıntılar için bkz. Ünal - Başpınar, **Orman Hukuku**, s. 8 vd.; Toprak, **Orman Suçları**, s. 17, 18, ormanları intifa ve işletme tarzı bakımından ormanlar ile mülkiyet bakımından ormanlar olmak üzere ikili bir tasnife tabii tutmaktadır. İntifa ve işletme tarzı bakımından ormanlar da kendi içinde üçe ayrılır: Muhafaza ormanları, millî parklar, işletme ormanları. Muhafaza ormanları, kamuya doğrudan doğruya fayda sağlayan, toprağın suyun ve iklimin korunmasına hizmet eden, bu yüzden her türlü işletmeye kapalı olan ormanlardır. Millî parklar, tabiatı muhafaza etmek, bilim ve sanata hizmet etmek, yurt güzelliğini sağlamak, toplumun spor ve dinlenme ihtiyacını karşılamak, turistik faaliyetlere katkıda bulunmak için yetiştirilip bu amaçlara tahsis edilen ormanlık alanlardır. İşletme (istihsal) ormanları, orman ürünü veren ve bu maksatla işletilebilen ormanlardır. Mülkiyet bakımından ise ormanlar, devlet ormanları, kamu tüzel kişilerine ait ormanlar ve özel ormanlar olmak üzere üç türe ayrılmıştır. Devlet ormanları, mülkiyeti, yetiştirilmesi, işletilmesi, diğer şekillerde tasarruf edilmeleri ve yönetimleri devlete ait olan ormanlardır. Kamu tüzel kişilerine ait ormanlar, kamu tüzel kişilerinince yetiştirilen ormanlardır. Belediyelere veya üniversitelere ait ormanlar vs. Özel ormanlar, özel mülkiyete konu olan ormanlardır. 6831 sayılı Orman Kanununun I/G maddesi uyarınca her türlü ağaç ve ağaççıklarla kapalı özel kişilere ait bir yerin yüzölçümü 3 hektarı aşmıyorsa bu yerler orman sayılmayacaktır. Bir yerin özel orman olabilmesi için, bir taşınmazın, ağaç ve ağaççıklarla örtülü olması, bu alanın 3 hektardan fazla olması gerekmektedir. Ayrıca böyle bir yerin özel orman olarak nitelendirilebilmesi için ağaç ve ağaççık topluluğunun arazi üzerinde birbirinin devamı niteliğinde ve bir bütünlük arz etmesi gerekmektedir. Aksi halde bir bütünlük oluşturmayan her bir parça ayrı ayrı değerlendirilir. Orman Kanunu I/G maddesi gereğince bir yerin özel orman olması, o yerin tapuda sahibi adına tescil edilmesine bağlıdır. Tapuda sahibi adına orman olarak kayıtlı olmayan yerler özel orman kabul edilmezler. Yine bu kaydın hukukî değerini yitirmemiş olması da gerekir.

²⁸ Ünal - Başpınar, **Orman Hukuku**, s. 19.

²⁹ Daşdemir, **Orman Mühendisliğine Giriş**, s. 1.

³⁰ Toprak, **Orman Suçları**, 16; Yusuf Güneş, **Orman ve Arazi Mülkiyeti Uyuşmazlıkları**, 2. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 144.

ve çeşitli böcek ve hayvanlarla orman toprağının birlikte oluşturduğu bir yaşam birliği” olarak ifade edilmektedir.³¹

Gerek lafzi ve biyolojik anlamda gerekse öğretisel olarak orman kavramına, ağaç/ağaççıklarla kaplı olma ve yaşam birliği olma bakımından işlevsel bir anlam yüklediği görülmektedir. Bu bağlamda işlevsel anlamda orman ağaç, ağaççık gibi tüm orman bitki örtüsünü içinde barındıran, tüm orman bitki, hayvanları olmak üzere canlılara ev sahipliği yapan, bunların işgal ettiği ve yaşam birliği kurduğu yerdir.

Yargıtay orman kavramını geniş yorumlamakta, orman sınırları dışında kalmakla beraber sonradan orman bitki örtüsünün oluştuğu yerlerin bilimsel ve teknik özellikleri ile orman sayılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu nedenle de ormana işlevsel açıdan yaklaşarak, orman idare hukukuna göre orman sayılmayan bir alanın işlevsel olarak orman özelliklerini bünyesinde barındırması halinde ceza hukuku bakımından orman olarak kabul edileceğini ifade etmektedir: “Mahallinde yapılan keşif sonucu düzenlenen bilirkişi raporlarında olay günü çıkan yangın sonucu 850 m²'lik sahada bulunan 7-11 yaşlarında toplam 55 adet kızılçam fidanlarının yandığı, suç konusu yerin 1948 yılında kesinleşmiş orman tahdidi dışında kalan Maliye Hazinesine ait yer olduğunun ifade edilmesine karşılık orman tahdidi dışında kalmakla beraber sonradan orman bitki örtüsünün oluştuğu yerlerin de orman sayılması lazım geldiği şeklindeki dairemizin istikrarlı uygulamaları karşısında suç yerinin bilimsel ve teknik özellikleri itibarıyla orman olup olmadığı yapılacak keşifle bilirkişiye açıklattırılıp, orman olmadığının anlaşılması halinde davanın Maliye Hazinesine ihbar edilerek hazırlıkta ifadeleri alınan ve olayın görgü tanıkları olduğu anlaşılan Y. ve S'nin duruşmadaki yeminle dinlenerek tanıklardan sanığın ağaçların dibinde birikmiş yaprak yığınlarını kasten mi ateşlediği yoksa sigarayı yakıp kibriti söndürmeden rastgele atması sonucu mu yangının oluştuğu etraflıca sorulup sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde beraat kararı verilmesi...”³².

C. Görüşümüz

Orman maddi unsuru sebebiyle orman yakma suçları açısından orman idare hukukuna bağımlılık söz konusu olmaktadır. Bu bağımlılık nedeniyle orman kavramının ilgili mevzuat göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerekecek,

³¹ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 16.

³² 3. CD, E 2004/885, K 2004/9468, T 6.10.2004.

bununla beraber bu bağımlılık, mutlak surette orman idare hukukuna tabii olma anlamına gelmeyeceği göz önünde bulundurulacaktır. Suç olarak tanımlanan normların bir ceza normu olduğu göz ardı edilmeden, bunların yorumlamasında ceza hukukunun kendine haslığı, özerkliği ve var oluş ile koruma amaçları vs. mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Hukuk düzeni bir bütündür, ancak bunun yanında hukuk dallarının da özerkliği bulunmaktadır. Bu iki unsurun birbiri ile dengeli olması gerekmektedir.³³ Bu nedenle ceza hukuku bakımından orman kavramı, orman hukukunun, idare ve ceza hukuku normlarıyla bir bütün olduğu, dolayısıyla da orman idare hukuku normları göz ardı edilmeden; ancak bunun yanında iki hukuk dalının özellikleri de gözden kaçırılmadan tespit edilmelidir.

Bu bağlamda OrmanK m.1 kapsamındaki “*Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.*” tanımlaması, orman kavramının lafzı, biyolojik anlamı ile kavrama yönelik öğretisel yorumlar esas alınarak tanımlama yapılması yoluna gidilmelidir. Bir yerin ceza hukuku bakımından orman olarak kabul edilebilmesi için o bölgede orman idare hukuku tanımlamalarına uygun ağaç, ağaççık topluluklarının mevcudiyeti mutlaka aranmalıdır. Kasten/taksirle orman yakma suçlarının koruma amacı, bir bütün olarak orman olup, orman örtüsü de bu bütünü oluşturur. Orman örtüsü, alt tabaka orman örtüsü bakımından diri ve ölü alt tabaka örtüsü olarak ikiye ayrılmaktadır.³⁴ Alt tabaka orman örtüsünün diri kısmını, toprak üzerinde mevcut ağaç, ağaççık, çalı, fidan, çayır, ot, ibre, yaprak ve yosun; ölü kısmını ise, canlı bitkilerin zamanla hayat fonksiyonlarını kaybettiklerinde toprağın altında meydana gelen organik bir örtüdür.³⁵ Orman idare hukukuna göre orman kabul edilen (kesme, yanma vs. sonucu ağaçsız kalmış) ve orman vasfını yitirmemekle beraber, ağaç ve ağaççıklardan oluşan bir orman bitki örtüsünü bünyesinde barındırmayan yerlerin orman yakma suçları bakımından orman kavramına dâhil edilmemesi gerekir. Orman idare hukukuna katı bağımlılığın sonucu olacak bu durum, orman kelimesinin biyolojik anlamı ile lafzına, dolayısıyla da işlevine terstir. Buna ek olarak, biyolojik ve lafzi anlamda orman kabul edilecek yerler ile idari anlamda orman sayılacak yerin içerisinde barındırdığı “korunmaya layık unsur ve değerler” birbirinden farklıdır. Biyolojik ve lafzi anlamdaki bir orman içerisinde, ağaç ve ağaççıkların da bulunduğu tüm orman canlıları için bir yaşam birliği olarak daha fazla korunmaya değer unsur bulunmaktadır. Buna karşın örneğin yandığı ya da kesildiği

³³ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gülsün Ayhan Aygörmez, *Çevre Ceza Hukuku, Çevre Ceza Genel Hükümler*, Cilt 1, 1. Baskı, Oniki Levha, İstanbul, 2021, s. 46 vd.

³⁴ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 219, 220.

³⁵ Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 219, 220.

için üzerinde ağaç ve/veya ağaççık bulunmamakla beraber, bunların toprağında müş'ir bitkiler, refakat florası, dip kütükleri, ölü örtü ve toprağın bir metre derinliğine kadar olan kısmında, kalın ve ince kök kalıntıları veya bunların çürümesinden hâsıl olan içi humus veya gevşek mineral madde dolu kanallar bulunan bu nedenle üzerinde orman bitecek alanlarda ağaç/ağaççık, buna bağlı bulunan orman bitki örtüsü ve orman hayvanları bulunmamaktadır. Buna ilaveten ağaçlardan yoksunluk bunların ekosisteme kattığı değerlerden de yoksunluğa sebep olmaktadır. Bu bağlamda korunan hukuki değer bir bütün olarak değerlendirildiğinde aralarında ciddi farklar ortaya çıkmaktadır. Anılan tüm bu nedenlerle bu alanların orman yakma suçlarındaki orman kavramının dışında kalması, orman kabul edilmemesi icap eder.

Gözden kaçırılmaması gereken diğer bir husus hukuki değerler bakımından doğan bu farkın ayrıca haksızlık ve kusur içeriği bakımından da açık bir fark yaratmış olacağıdır. Netice haksızlığı, hareket haksızlığı ile birlikte faile isnad edilen kusura esas teşkil etmektedir. Bu da faile verilecek cezayı orantılı kılacak en önemi husustur. Hareket haksızlığı eşit ancak netice haksızlığı korunan hukuki değer zayıfladığı için daha düşükse, bu durumda haksızlığın yoğunluğu azalacak, buna göre de cezanın miktarı da orantılık ilkesi gereği düşecektir. Bu, ölçülülük ve kusur ilkesi gereğidir. Tüm bu nedenlerle bu alanların *de lege lata* ceza hukuku bakımından orman kavramı dışında tutulması gerekir. Ancak bu durum, bu alanların hukuki korumadan yoksun bırakılması anlamına da gelmemelidir. Bu alanlara verilen zararlar ya da buralara ilişkin yaratılan tehlikeler, daha az cezayı gerektirecek bir başka suç olarak kanunda *de lege ferenda* mutlaka yerini almalıdır.

Bunun dışında orman kavramını Orman Kanunu'ndan tamamen bağımsız düşünmemek de gerekir. Her ağaç ve ağaççıktan oluşan alanın orman olarak nitelendirilmesi, belirlilik ilkesine aykırı olacaktır. Bunun belirli ölçütlerinin olması kanunilik ilkesinin gereğidir. Bu nedenle OrmanK tarafından orman olarak kabul edilemeyen alanlar, orman yakma suçları kapsamında değerlendirilmemelidir. Mesela OrmanK m.1/G'ye göre orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler de orman sayılmamaktadır ve burada yangın çıkarma OrmanK m.110 kapsamında değerlendirilmemelidir. Ancak orman sayılmayan alanların yakılmasına yönelik yeni suç türlerinin *de lege ferenda* mutlaka Orman Kanunu kapsamında ele alınması gerekir. Bu alanların ceza hukuku korumasından yoksun bırakılmaması icap etmektedir.

Sonuç olarak yakılan yerin ceza hukuku bakımından orman rejimine tabi olması yeterli olup, yanan yerin devlet ormanı vs. özel ya da kamu tüzel kişilerine ait olması herhangi bir fark yaratmamaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken tek husus orman yakma suçunun nitelikli halini öngören OrmanK m.111

kapsamındaki yerlerin söz konusu olması halidir. Bu bağlamda OrmanK m.3 ile orman rejimi altına alınan yerlerde ve m.23, 24, 25 gereğince muhafaza ormanı ve milli park olarak ayrılmış ormanlarda, ormanlara mütaallik suçları işleyenlerin müstahak olacakları ceza iki misli olarak hükmolunur.³⁶

IV. ORMANDA KASTEN ATEŞLE İŞTİGAL (ORMANK m.110 I) SUÇU

Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terkeden; ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde atan; ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanun'un 31'inci ve 32'nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakan, hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezasına hükmolunur.

Ormanda kasten ateşle iştilgal (OrmanK m.110 I) suçu, OrmanK m.76lb,c,d bentlerine açıkça atıfta bulunan bir atıf suçudur.³⁷ Suç, orman idare hukuku normlarına (OrmanK m.76lb,c,d ile m.31, 32) açık atıfla, orman idare hukukuna ve idare hukuku kavramlarına bağlanmıştır.³⁸

³⁶ 19. CD, E 2015/9241, K 2016/14011, T 29.3.2016: "Dosyada mevcut olay yeri görgü ve tespit tutanağında belirtilen yer ile birleştirilmesine karar verilen dosyada mevcut suç tutanağındaki yerin aynı yer olup olmadığının araştırılmaması, aynı yer ise bu tutanaklar yönünden eylemin tek suç oluşturacağına gözetilmemesi doğru değildir. Öte yandan, mahallinde yapılan keşif sonucu düzenlenen orman mühendisi bilirkişi raporunda, davaya konu yerde orman kadastrosu yapılmamış olduğunun, sanığın işgal ve faydalanmada bulunduğu toplam alanın bir kısmının memleket haritasında yeşil alan olarak gözüken ve orman sayılan yerlerden olduğunun belirtilmesine karşılık fen bilirkişisinin raporunda A harfi ile gösterilen alanın kadastro paftasına göre orman içinde kaldığının belirtilmesine göre; tespit tutanağı ile suç tutanağında belirtilen alanların ne kadarının orman sayılan yerler içinde kaldığının belirlenmemesi ve bilirkişi raporları arasındaki çelişkinin giderilmemesi, yine, orman idaresine ait yazıda davaya konu yerde arazi kadastrusunun yapılmış olduğunun belirtilmesine göre; 6831 Sayılı Kanun'un 93/2. maddesinin uygulama yeri bulunup bulunmadığının tesbiti yönünden 3402 Sayılı Kanun'un 4. maddesine göre yapılmış arazi kadastrosu bulunup bulunmadığı sorulup bulunuyor ise hangi tarihte kesinleştiği de araştırılarak arazi kadastrasına dair tutanak ve haritalar getirtilip mahallinde yeniden zabıt mümzilerinin yer gösterimiyle farklı 3 kişilik orman mühendisi ve harita mühendisi bilirkişiler marifetiyle keşif yapılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayini gerekirken eksik kovuşturmayla karar verilmesi hatalıdır. Diğer yandan, orman idaresine ait yazıda davaya konu yerin muhafaza ormanı olduğunun belirtilmesi karşısında yerin Bakanlık kararı ile muhafaza ormanı olarak ayrılıp ayrılmadığının, muhafaza ormanı olarak ayrılmışsa mahallinde ilan edilip edilmediğinin ve 6831 Sayılı Kanun'un 111. maddesinin uygulama şartları bulunup bulunmadığının araştırılmaması isabetsizdir."

³⁷ Atıf türleri ve atıf suçları hakkında bkz. Aygörmez, **Çevre Ceza**, s. 35.

³⁸ Bu bağlılığın anayasa hukuku bakımından yarattığı sorunlar hakkında bkz. Aygörmez, **Çevre Ceza**, s. 40 vd.

OrmanK m.110 I içerisinde OrmanK m.76 I b, c ve d bentlerinde belirtilen ormanda kasten ateşle iştigal suçu seçimlik hareketli bir suç olup, suçta dört adet seçimlik hareket yer almaktadır. Bu seçimlik tipik fiillerin hepsi hareket suçuna vücut vermektedir. Seçimlik hareketlerden hiçbirisi faile özgü nitelikler öngörmediğinden, suç genel suç kapsamındadır, bu nedenle suçun faili herkes olabilir.

Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terketmek (OrmanK m.76 I b); ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde atmak (OrmanK m.76 I c); ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanun'un 31. ve 32. maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak (OrmanK m.76 I d) fiilleri, soyut tehlike suçudur. Anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak, her ne kadar söz konusu arazi bakımından zarar meydana getirirse de çevredeki ormanlar bakımından yanma tehlikesi yaratmaktadır, burada da korunan hukuki değer, doğrudan anız yakılan topraklar değil, tam tersine orman olduğundan, bu suç soyut tehlike suçu teşkil etmektedir. Tüm bu nedenlerle anız yakılması, yanan ateşin söndürülmeden mahallin terk edilmesi vs. bu suçun oluşması için yeterlidir; bu tipik hareketler dolayısıyla orman yangını çıkması ya da somut olarak orman yangını çıkma tehlikesinin yaratılmış olması ayrıca aranmaz.³⁹

A. Tipiklik

1. Maddi Unsurlar

Ateş yakmak sözlükte⁴⁰ “*tutuşmuş olan cisim, “yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla belirlen ısı ve ışık, od, nâr”* olarak ifade edilmektedir. “Yakmak” ise sözlükte⁴¹ “*yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak haricinde ateşle yok etmek, ısı etkisiyle zarar vermek, kurutmak, zarar vermek vs.*” anlamına da gelmektedir.

³⁹ Tehlike suçları hakkında ayrıntılar için bkz. Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 118, 119; Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 21. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 214; Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 261; Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75*, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 252; Uğur Ersoy, “Türk Ceza Hukuku’nun Gri Alanı: Tehlike Suçları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl: 11, Sayı: 41, Ocak 2020, s. 27 vd.; Elvan Keçelioğlu, “Sırf Hareket Suçları Tehlike Suçu mudur?”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XXV, Sa. 2, 2021, s. 433 vd.; Alman ceza hukuku bakımından bkz. Claus Roxin, *Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I, Grundlagen, Der Aufbau der Verbrechenslehre*, 4. Baskı, Beck Yayın Evi, Münih, 2006, s. 337.

⁴⁰ <https://sozluk.gov.tr>.

⁴¹ <https://sozluk.gov.tr>.

Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakma veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terk etmede, ateş yakmanın, sadece bir sigara tutuşturma şeklinde küçük çaplı olmaması tersine ormanı tutuşturabilecek bir seviyede olması aranmalıdır. Zira kanun koyucu bu yöndeki iradesini sigara yakmayı değil, sönmemiş sigarayı ormana atmakla göstermiştir. Bu durumda kişinin ormanda izin verilmeyen yerlerde bir şey tutuşturmadan sadece çakmak çakması bu suç kapsamındaki hareketlere uymayacaktır. Ancak bu şekilde çaktığı çakmak, bir şekilde elinden yanar şekilde düşer veya herhangi bir nedenle etraftaki yapraklara erişip, tutuşmalarına neden olursa, işte bu durumda ormanda izin verilmeyen yerlerde ateş yakma suçu işlenmiş olacaktır. Bu son örnekte gözden kaçmaması gereken husus bu suçun kasıtlı bir suç olduğudur. Dolayısıyla bu örnekteki failin izin verilmeyen yerde çakmak çakarırken elindeki çakmağın ateşi ile etraftaki yaprakları tutuşturabileceğini öngörmesi ve buna rağmen bu tutuşma ihtimaline katlanması gerekmektedir. Bu durumda olası kasıtlı hareket etmiş olacaktır. Bunun tersine öngörmeye rağmen, talihi ve her şeyin iyi gideceğine basiretsizliği nedeniyle güvenmiş olursa (bilinçli taksir) ya da hiçbir şekilde böyle bir tutuşma olasılığını aklına dahi getirmese (bilinçsiz taksir), o zaman fiilinin bu maddenin ikinci fıkrasındaki dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak orman yangınına sebebiyet verme suçu bakımından ele alınması gerekecektir.

Anız, sözlükte “*ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap; ekin biçildikten sonra sürülmemiş tarla*” olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda tarladaki kuru otlar anız mahiyetindedir.⁴² Anız veya benzeri bitki örtüsünü, ormanlara dört kilometre mesafede⁴³ veya bu Kanun’un 31’inci ve 32’nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde yakmak yasaktır.

Yargıtay içtihatları ile de sabit olduğu üzere ormanlara dört kilometre mesafe ise olay yerine en yakın ormana olan mesafe olup, mesafe kuş uçuşu değil, arazi üzerinde yapılacak tespitle belirlenecek fiili uzaklık olarak kabul edilmektedir: “[...] 6831 Sayılı Kanununun 76. ve 110. maddelerinde yer alan düzenlemeye göre, failin cezalandırılabilmesi için yasaklanan eylemlerin ormanlara 4 km. mesafede gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin şüpheye yer bırakmayacak şekilde tespit edilmesi zorunludur. Kanununun 76. maddesinde öngörülen dört

⁴² 19. CD, E 2016/6912, K 2017/1196, T 15.2.2017.

⁴³ Bu 4 km. mesafenin anayasa aykırı olduğu iddiası ile yapılan başvurunun Anayasa Mahkemesi tarafından reddetmesine ilişkin ayrıntılı açıklamalarla bkz. Ünal - Başpınar, *Orman Hukuku*, s. 217, 218.

kilometrelik mesafenin tespitine dair olarak 'kuş uçuşu' veya başkaca bir ölçüm şekline yer verilmediğinden, anız veya benzeri bitki örtüsü yakılan yer ile orman arasındaki mesafenin kuş uçuşu değil, arazi üzerinde yapılacak tespitle belirlenmesi gerekmektedir. Nitekim anız veya bitki örtüsünün yakıldığı yerin en yakın devlet ormanına mesafesinin tespiti ile ilgili olarak öğretide de; '6831 Sayılı Kanununun 76 d bendinde belirtilen 4 km'lik mesafe ormana, arazinin ölçümü neticesi bulunacak fiili uzaklıktır. Kuşbakışı uzaklık değildir.' şeklinde görüşlere yer verilmiştir. (M. Mestav, Orman Kanunu ve İlgili Mevzuat, Ankara 2009, 2. Baskı, 1. Cilt, s. 732; Kerim Tosun, M. Artunç, Türk Hukukunda Suçlar ve Kabahatler ile Tüm Özel Ceza Yasaları, 4. baskı, Cilt 2, s. 1881; C. Aras, Orman Kanunu, 3. Baskı, 2013, s. 1082) [...] Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde; Anız yakılan yerin en yakın Devlet ormanına olan mesafesi kolluk tarafından tutulan tutanakta 8 km, orman muhafaza memurlarınca tutulan tutanakta 7 km. ve keşif sonucu orman yüksek mühendisince verilen bilirkişi raporunda ise 2,5 km. olarak belirtilmiş olup, anız yakılan yer ile en yakın devlet ormanı arasındaki mesafe konusunda çelişki oluşmuştur. Bu sebeple teknik bilirkişi refakatinde mahallinde yeniden keşif yapılarak arazi üzerinden yapılacak bir ölçüm neticesinde davaya konu yerin ormana olan mesafesinin tereddütte yer vermeyecek şekilde belirlenmesi amacıyla bilirkişi raporu kaldırılması ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini zorunludur." [...]"⁴⁴. Benzer bir kararda da: "Ormana yakın durumdaki tarlasında anız yakmak suretiyle genel güvenliğin kasten tehlikeye sokma suçundan sanık hakkındaki yargılamada, C.G.K. çözümlenmesi gereken uyuşmazlık; 6831 Sayılı Kanununun 76/d maddesinde yazılı mesafenin tespitiyle ilgili eksik araştırma olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Olay yeri görgü ve tespit tutanağında, anız yakıldığı ihbarı üzerine jandarmanın olay yerine geldiği esnada sanığa ait tarlada anız yangınının devam ettiği, müdahale edilerek söndürüldüğü, olay yerinin Karaköy kasabasına 5 km, Ebecik köyüne 3 km, en yakın orman arazisine ise takriben 8 km. mesafede olduğu, suça konu yerde orman kadastrounun yapıldığı, arazi kadastrounun ise yapılmadığı, 10.12.2007 günü yapılan keşif sonucu orman yüksek mühendisi bilirkişi tarafından düzenlenen raporda; suça konu yerin orman sayılmayan alanlardan olduğu, çevrede herhangi bir orman ya da tarım arazisinin zarar görmediği, orman tahdit haritasını zemine uyguladığı, anız yakılan tarlanın en yakın devlet ormanına kuş uçuşu 2,5 km. mesafede olduğu tespitlerinin yapıldığı, Orman muhafaza memurlarınca düzenlenen 7.12.2007

⁴⁴ CGK, E 2013/8-128, K 2014/108, T 4.3.2014.

tarihli tutanakta, anız yangınının çevrede bulunan ormanlara herhangi bir zararının olmadığı ve ormana uzaklığının 7 km. olduğunun ifade edildiği, ifade edilmiştir. Anız yakılan yerin en yakın Devlet ormanına olan mesafesi kolluk tarafından tutulan tutanakta 8 km, orman muhafaza memurlarınca tutulan tutanakta 7 km. ve keşif sonucu orman yüksek mühendisince verilen bilirkişi raporunda ise 2,5 km. olarak belirtilmiş olup, anız yakılan yer ile en yakın devlet ormanı arasındaki mesafe konusunda çelişki oluşmuştur. Bu sebeple teknik bilirkişi refakatinde mahallinde yeniden keşif yapılarak arazi üzerinden yapılacak bir ölçüm neticesinde davaya konu yerin ormana olan mesafesinin tereddütte yer vermeyecek şekilde belirlenmesi amacıyla bilirkişi raporu kaldırılması ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini zorunludur. Yerel mahkeme kararı bozulmalıdır.”⁴⁵

2. Manevi Unsur: Kasıt

Suçun manevi unsuru kasıt olduğundan kişinin ormanlarda izin verilen ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yaktığını veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terkettiğini, ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde attığını, ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanun’un 31’inci ve 32’nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yaktığını bilmesi ve bunu istemesi gerekir. Seçimlik hareketlerden oluşan bu suçlar olası kasıtle da işlenebilir. Dolayısıyla kişi hareketiyle bu suçlardan birine vücut verdiğini öngörmeli ve buna rağmen buna katlanmalı, olacaksa olsun demelidir.

Her ne kadar failin, ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanun’un 31. ve 32. maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakması kasten icra edilebilir bir suç olsa da, anız yakmakla oluşan yangının ormanlara sirayet etmesi de mümkündür. Bu gibi durumlarda fail kasten anız yakar, ancak bu yangın ormana sirayet edecek olursa, failin anız yakarken sahip olduğu kastın, orman yakmaya da yönelik olup olmadığının incelenmesi icap eder. Fail anız yakarken, mevcut yangının ormana da sirayet edebileceğini öngörmüş, buna rağmen buna katlanmış, orman yanarsa da yansın demiş ise bu durumda en az olası kasıtle hareket etmiş olacağından, artık bu suçtan değil, maddenin üçüncü fıkrasında yer alan kasten orman yakma suçundan dolayı bir cezai sorumluluk doğması gerekir. Tam tersine anız yakarken bilinçli taksirle ya

⁴⁵ CGK, E 2013/8-128, K 2014/108, T 4.3.2014; krş. benzer 2. CD, E 2003/21114, K 2005/1025, T 7.2.2005.

da bilinçsiz taksirle hareket etmişse bu durumda aynı maddenin ikinci fıkrası kapsamında taksirli orman yakma suçundan dolayı incelemenin yapılması lazımdır. Bu hususta Yargıtay da aynı yönde kararlar vermektedir: *“Saniğa ait tarladaki kuru otların yakılması sonucu büyüyerek kontrolden çıkan ve orman alanına sirayet ederek 18 hektar orman alanının yanarak zarar görmesine neden olan olayda, saniğin, olay günü kendi arazisinde hayvan yaymaları sebebiyle aralarında tartışma meydana gelen ..., ... ve ...’nın kendi tarlasındaki otları yakarak kaçtıklarına dair savunmasının, bizzat saniğin tartıştığı ve tarlasındaki otları yaktığını iddia ettiği ... tarafından jandarmanın aranarak ormanda yangın çıktığına dair olayın ihbar edilmesi, üstelik ..., ... ve ...’nin, saniğin kendileri ile kendi tarlasında hayvan otlatma meselesinden dolayı tartıştıktan sonra sinirlenerek tarlasındaki otları ateşe verdiğiine dair beyanları ile yangın yerine ulaşan tanıkların beyanlarından da ..., ... ve ...’nin hayvanlarını yangın yerinden uzaklaştırmaya ve yangını söndürmeye çalıştıklarının anlaşılması, bu kişilerin, yangını çıkarmaları durumunda jandarmayı arayarak yangın ihbarında bulunmalarının ve hayvanları kuru otların içinde bulunan tarlayı yakmalarının hayatın olağan akışına uygun düşmemesi ve saniğin savunmasının aksine, yangının çıkması üzerine kaçmayarak yangının söndürülmesine de çalıştıklarının ifadelerinden ve tanık ...’in soruşturma evresindeki beyanından anlaşılması, ayrıca saniğin gösterdiği tanıkların beyanlarının da saniği suçtan kurtarmaya yönelik ve çelişkili ifadeler içermesi karşısında, saniğin üzerine atılı bulunan taksirle orman yangınına neden olmak suçundan mahkumiyetine karar verilmesi gerekirken, yerinde görülmeyen gerekçe ile yazılı şekilde beraatine karar verilmesi kanuna aykırı...”⁴⁶*

Failin kasten anız yakmanın ardından, söndürdüğünü zannederek olay yerinden uzaklaşması neticesinde, aslında içten içten devam eden yangının ormana sirayet etmesi durumunda, yine somut olay merkezli incelemede bulunulmalıdır. Failin söndüğünü zannettiği anızların dikkatsizlik ve özensizlik sonucu fark edilmeden aslında içten içe yanması söz konusu olmuş ise fail kasten yaktığı ateşi taksirle tam olarak söndürmediği ve bu sebeple de yakındaki ormanın yanmasına sebep olması ile taksirli orman yakma suçundan cezalandırılması gerekecektir. Ancak tüm dikkat ve özeni göstermesine rağmen söndü zannedilen ateşin, hayatın olağan akışına ters olarak öngörülemeyecek ve kaçınılamayacak bir şekilde yanmaya devam etmesi durumunda taksirli orman yangınından söz etmek mümkün olmayacaktır. Bununla beraber burada dikkat edilmesi gereken husus, buradaki taksir incelemesinin yani dikkatsizlik ve tedbirsizlikten dolayı kinamanın

⁴⁶ 19. CD, E 2016/6912, K 2017/1196, T 15.2.2017.

dayanak noktasının, ateşi tam olarak (taksirle) söndürememe yani söndürmeden gitme anı olduğudur. Failin hem taksirli davrandığı an hem de dikkatli ve özenli davranmasının beklendiği an, dolayısıyla da fiilin işlendiği an burasıdır. Dolayısıyla fiilin işlendiği an hali hazırda anız yakma anı ise, tüm bu incelemeler o an merkezli gerçekleştirilmelidir. Yargıtay kararına konu olan aşağıdaki, fındık kökleri üzerinde anız yakma olayı buna güzel bir örnektir. Burada fail fındık alanında temizlik yaptıktan sonra anızı, toprak altındaki fındık köklerinin üzerinde yakmıştır. Sonrası ateş söndü düşüncesi ile olay yerini terk etmiş, birkaç gün sonra ise olay yerine yakın ormanda yangın çıktığı fark edilmiştir. Somut olayda her ne kadar üzerinde ateş yakılan kökten mevsim koşulları itibarıyla alt damarlarında ateş kalıp birkaç gün içinde dağılarak toprağın üzerine çıkarak yangına sebep olup olamayacağı kesin bir şekilde ortaya konulamamış olsa da aşağıdaki açıklamalar bu yönde bir tespit olduğu ve sonradan çıkan orman yangının bundan kaynaklandığı varsayımına dayalı olarak yapılacaktır:

Toprak altındaki kök üzerine anız yakma anı kapsamında fiil ele alındığında, failin anızla birlikte kökleri de yaktığını bilip bilmemesine göre hareket edilmelidir. Eğer anızla birlikte toprağın altındaki kökleri de yaktığını biliyor ya da bunu öngörüyor ve buna yine de katlanıyorsa köklerin yanması bakımından olası kasıtlı hareket etmiş olur ki bu da ona, sonradan kökleri de söndürme yükümlülüğü yükler. Tam tersine bunu bilmiyor ya da öngörmüyor ise, anız yakma anında toprak altındaki köklerin yanmasının hayatın olağan akışı içerisinde öngörülebilir ve kaçınılabilecek olup olmadığını ayrıca ele almak gerekir. Eğer anızla beraber toprak altındaki fındık köklerinin yanması öngörülebilir ise, failin bu öngörüye rağmen olayın iyi gideceğine, köklerdeki yanmanın söneceğine güvenmesi dolayısıyla bilinçli taksirle hareket edip etmediğinin incelenmesi gerekir. Bu husus failce öngörülmemiş ancak öngörülebilir bir durum teşkil ediyor (mesela bu husus her sıradan çiftçinin öngörebileceği basit bir bilgiden ibaretse) ve fail tarafında da aslında kaçınılabilecek idiyse o zaman failin hareketi taksirli kabul edilerek, taksirli orman yakma suçundan sorumluluğu, kasten anız yakma fiilinin vuku bulunduğu anda başlatılmış olacaktır. Buna karşın tarla üzerinde anız yakmanın toprak altındaki kökleri yakması hayatın olağan akışına ters, olağanüstü bir husus ise bu hiç kimse tarafından öngörülebilir mahiyette olamayacağı için failin taksirinden de söz edilemeyecektir: *“Davanın dayanağını oluşturan suç tutanağında yangın ihbarı üzerine olay yerine gidildiğinde sanığın yangını söndürmeye çalışırken görüldüğünün; sanığın dumanı görüp geldiğini; kök üzerindeki anızları birkaç gün önce kendisinin yaktığını beyan ettiğinin; yapılan incelemede; fındıklıkta temizlik yapıp ormana yakın yerde kökün üzerinde anız yakıldığıнын, köklerin toprak için-*

de yanarak yangına sebebiyet verdiğinin tespit edildiğinin; Jandarma Olay Yeri Tespit Tutanağında da sanığın otları yolun kenarında biriktirerek yakıp, söndüğünü sanarak gittiğinin, ancak toprağın altında bulunan fındıklık köklerindeki ateşin sönmeyip bu köklerdeki yangının birkaç gün içinde dağılarak toprağın üzerine çıkıp neticede yangına sebebiyet verdiğinin yazılı bulunmasına; sanığın olayın akabinde Jandarma tarafından alınan ifadesinde; birkaç gün önce otları yolun kenarında biriktirip yaktığını; olay günü fındıklığın oradaki ormanda duman görüp hemen olay yerine giderek ateşi söndürmeye çalıştığını; mahkemede ise bakım için tekrar fındıklığa gittiğinde ormanda dumanı görüp söndürmeye çalıştığını beyan etmesine göre konusunda uzman bilirkişiler marifetiyle mahallinde keşif yapıp üzerinde olaydan birkaç gün önce üzerinde ateş yakılan kökten mevsim koşulları itibarıyla alt damarlarında ateş kalıp birkaç gün içinde dağılarak toprağın üzerine çıkarak yangına sebep olup olamayacağını; sanığın çalıştığı fındıklık ile dumanı gördüğü yer arasındaki mesafenin, ateşin başkası tarafından yakılması halinde bunu görebilecek uzaklıkta olup olmadığının tespit edilip delillerin birlikte değerlendirilerek sonucuna göre bir hüküm tesisi gerektiği gözetilmeden eksik inceleme ve araştırmayla yazılı şekilde hüküm tesisi"⁴⁷.

B. Hukuka Aykırılık

Hukuka aykırılık unsuru açısından bu suçta meşru müdafaa ya da rıza gibi bir hukuka uygunluk sebebinin suçun hukuka aykırılığını ortadan kaldırmayacağı sabittir. Zira meşru müdafaa ormanın yangın tehlikesinden korunması gibi evrensel bir hukuki değer açısından söz konusu olamaz. Aynıısı, rıza için de geçerlidir. Anılan hukuki değer üzerinde rıza yoluyla tasarrufta bulunulması söz konusu olamaz.

C. Kusurluluk

Kusurluluk unsuru bakımından ise bu suç açısından herhangi bir aykırılık bulunmamaktadır. Zorunluluk hali gibi bir mazeret sebebinin ancak çok sınırlı ve dar bir alanda uygulama bulması söz konusu olabilir.

Bu suçta kastı ya da kusuru kaldıran **hatanın** mevcut olması mümkündür. Özellikle alanın orman vasfı ya da ormana mesafe gibi hususların bu iki hata türüne kaynak teşkil etmesi söz konusu olabilecektir. Bu nedenledir ki orman kavramına ceza hukuku bakımından nasıl bir anlam yüklendiği oldukça önemlidir.

⁴⁷ 3. CD, E 2004/8910, K 2005/4010, T 5.5.2005.

V. TAKSİRLE ORMAN YAKMA SUÇU (ORMANK m.110 II)

Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak orman yangınına sebebiyet verenler iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak failin yangının söndürülmesine ve etkilerinin azaltılmasına yönelik çabaları veya meydana gelen zararın azlığı göz önünde bulundurularak, verilecek ceza yarısına kadar indirilir. Zararın belirlenmesinde yangın sonucu tamamen yanan ağaç ve ağaççıkların değeri, kısmen yanan ağaç ve ağaççıkların değerinde meydana gelen azalma, alt tabaka orman örtüsünün yanması nedeniyle oluşan zarar ve toprağın humuslu tabakasının yanması nedeniyle meydana gelen verim kaybı dikkate alınır.

OrmanK m.110 II kapsamındaki dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak orman yangınına sebebiyet verme netice ve dolayısıyla zarar suçudur. Zira “yakmak” kelimesinin sözlük⁴⁸ anlamı da aynı zamanda “yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak haricinde ateşle yok etmek, ısı etkisiyle zarar vermek, kurutmak, zarar vermek vs.” anlamına da gelmektedir. Yangın, “geniş bir alana yayılan veya yayılmak istidadını gösteren, söndürülmesi zorluk arzeden ve bir şeyin bütününe ya da önemli bir kısmını kapsamına alan bir ateş yakılması” olarak tanımlanmaktadır.⁴⁹ Madde içerisinde ayrıca zararın aza indirgenmesi yaptırım üzerinde etkili olmaktadır. Tüm bu nedenlerle suç netice ve zarar suçudur. Ayrıca suç herkes tarafından işlenebilen bir genel suçtur.

A. Tipiklik

1. Objektif Özen Yükümlülüğüne Aykırılık

Suç kapsamında taksirli hareket değil, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık esas alınmıştır. Ormanda yangın çıkarmak, belirli yoğunlukta bir ateş yakmak veya ateş ortaya çıkararak ormanda orman varlıklarına sirayet edecek şekilde yangın boyutuna ulaşmış ateş yakma işlemidir. Ateşin büyük alevler halini alması değil, içten hafifçe yanması da mümkündür. Suçta orman yangınına sebebiyet verme arandığından burada ateşi bizzat yakmak özellikle aranmayacak, kişinin ateşe sebep olacak nedensellik sürecini bizzat başlatmış olması yeterli olacaktır. Örneğin sıcakta kolay yangın çıkmaya sebep olacak bir maddeyi, dikkatsiz ve tedbirsizce ormanlık alanda güneşe bırakmak fiili böyledir.

⁴⁸ <https://sozluk.gov.tr> (18.07.2021).

⁴⁹ Polat, “Genel Güvenliğin”, s. 140.

Taksir, TCK m.22 II içerisinde şu şekilde tanımlanmaktadır: “*Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanunî tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir.*” Bu tanımda geçen, dikkat yükümlülüğü, özen yükümlülüğünün ilk basamağını oluşturur. Dolayısıyla özen yükümlülüğü dikkat yükümlülüğünü içine alan bir üst kavramdır.⁵⁰ Özenli hareket daha doğrusu özen yükümlülüğü öncelikle, hukuk kuralları, normları, genel tecrübe ilkeleri ya da oturmuş genel kurallardan çıkarılabilir.⁵¹ Orman ceza hukukunda taksire ilişkin özen yükümlülüğü orman hukuku mevzuatından, günlük yaşam kaidelerinden vs. çıkarılabilecektir.

Özen yükümlülüğünün sınırı öncelikle, izin verilen risk ya da sosyal uygunluk kurallarına göre çizilecektir.⁵² Bazı tehlikeli, riskli faaliyetler çeşitli sebeplerle faydalı ve gerekli görülür ve sadece izin verilen riskin aşılması yaptırıma bağlanır.⁵³ Dolayısıyla bir tehlike somut olayda, kendisine tanınan nesnel özen sınırlarının içinde kalıyor ve izin verilen riski aşmıyorsa, özen yükümlülüğüne meydana gelmiş olmaz. Buna ek olarak, izin verilen risk kapsamında kalmaya yarayacak hususlardan biri de güven ilkesidir. Güven ilkesine göre, kurallara uygun olarak hareket eden, bir başkasının da aynı şekilde kurallara uygun hareket edeceğine güvenebilmelidir; ancak burada güveni sonlandıracak olan, karşısındaki kurallara uygun hareket etmediğinin açıkça ortada olmasıdır.⁵⁴

⁵⁰ Gülsün Ayhan Aygörmez, “Fahrlässigkeit” im türkischen Strafgesetzbuch” *Das Strafrecht im Deutsch-Türkischen Rechtsvergleich- Beiträge zur Rechtsvergleichung- Band: IV. 4. Deutsch-Türkisches Symposium „Fünf Jahre Türkisches Strafgesetzbuch“*: Herausgegeben von Prof. Dr. Dr. Eric Hilgendorf, Prof. Dr. Dr. h.c. Yener Ünver, İstanbul, 2011, s. 205; Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 186.

⁵¹ Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 203, 204; davranış kuralları bakımından ayrıntılı Nur Centel, Hamide Zafer - Özlem Yenerer Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 11. Baskı, Beta İstanbul, 2020, s. 385 vd.; Mehmet Emin Artuk - Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Şahin, Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 433 vd.; Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, 205 vd.; Bahri Öztürk - Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 21. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 452 vd.; Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 216 vd.; taksirli suçlar öğretisi hakkında bkz. Elvan Keçelioğlu, *Taksirli Suçun Doğmatığı*, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, s. 10 vd.; Kayıhan İçel, *Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk*, 1. Baskı, İstanbul Cezaevi Matbaası, İstanbul, 1967, s. 5 vd.

⁵² Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 208; Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 442, 445 vd.; Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, s. 205.

⁵³ Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 208; Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 442 vd.; Türk ve Alman kaynaklara atıflarla bkz. Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, s. 205.

⁵⁴ Ayrıca bkz. Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 207; Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 445 vd.; Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, s. 205.

Özen kavramı, nesnel ölçütlere göre belirlenmelidir. Gösterilecek özenin şekli ve miktarı, taksirli eylemde bulunanın eylem çevresindeki, makul ve dikkatli kişiden çıkarılır (ait olunan toplum kesimindeki birey ortalaması).⁵⁵ Kusurlulukta ise, failin bireysel yeteneklerine göre, özellikle, nesnel ölçüğe uygun olarak belirlenmiş özeni yerine getirebilecek öznel durumu var mı idi sorusuna yanıt aranacaktır.⁵⁶

Özen yükümlülüğüne aykırılığın tespitinde öngörülebilirlik esaslı bir yere sahip olup, **ayrılmaz esaslı bir parçasıdır**.⁵⁷ **Öngörülebilirlik**, fiilin gerçekleştirildiği mevcut koşullar altında ve fiilin yapılması sırasında neticenin failce tahmin edilebilir olması olarak tanımlanmaktadır.⁵⁸

Özen yükümlülüğünü ihlal eden hareketle, meydana gelen zararlı netice arasında nedensellik bağı kurulabilmelidir. Bu da **koşul kuramına** göre belirlenecektir.⁵⁹ Bu bağlamda varlığı olmaksızın neticenin bu şekliyle meydana gelmeyeceği her koşul, sonuç için “*nedenseldir*”. Bu tespitin ardından hukuki bir değerlendirme ile objektif isnadiyet incelemesi yapılmalıdır. Neticenin nesnel yüklenebilirliği incelemesinde ilk sırada, neticenin somut şekliyle, nedensellik bağının da esaslı öğeleriyle *öngörülebilirliği* gelir.⁶⁰ Buna göre, olağan hayat tecrübelerinin dışında kalan sıradışı (atipik) nedensellik gidişatları öngörülebilirliği engellerler.

Sonraki aşamada, “*yükümlülüğe (doğrudan) aykırılık bağlantısı*” değerlendirmeye alınır.⁶¹ Burada, failin özen yükümlülüğüne aykırılığıyla gerçekleşen izin verilmeyen tehlikenin, fail eylemindeki yükümlülük ihlalinin neticede kendini bulması, yani *doğrudan* gerçekleşmiş olup olmadığı saptanır. Netice, *doğrudan doğruya* fail eylemindeki *özen aykırılığına* dayanmıyorsa, bu durumda yükümlülüğe (doğrudan) aykırılık bağlantısı kurulmaz. Bu bağın tespitinde, “*kaçınılı-*

⁵⁵ Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 205; Aygörmez, *Çevre Ceza*, s. 230.

⁵⁶ Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 196; Aygörmez, *Çevre Ceza*, s. 235.

⁵⁷ Centel, Zafer - Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, s. 387 vd.; Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 211 vd.; Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 443 vd.; Aygörmez, *Çevre Ceza*, s. 234; CGK, E 1970/4-361, K 1979/432, T 28.12.1970.

⁵⁸ Ayrıntılar için Aygörmez, *Çevre Ceza*, s. 234.

⁵⁹ Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 441; diğer görüşler için Centel, Zafer - Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, s. 389 vd.

⁶⁰ Türk ve Alman hukukundan kaynaklarla ayrıntılı bkz. Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, s. 205.

⁶¹ Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 213 vd.; Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 444 vd.

*bilirlik kuramı*⁶² uygulanmalıdır. Bu kurama göre, neticenin özen yükümlülüğüne uygun seçimlik (alternatif) eylemde kaçınılabılır olduğu, “*kesinlik sınırında bir olasılığa*” göre tespit edilemiyorsa, “*yükümlülüğe doğrudan aykırılık bağlantısı*” kurulamaz. Üçüncü aşamada, koruma amacı bağlantısı incelenir. Burada, faile, uyulmayan normun koruma amacının dışında kalan neticeler yüklenemezler. Böylece, aslında yükümlülüğe aykırı ancak, somut olayda gerçekleşen değil de, başka tipe uygun bir neticenin gerçekleşmesini engellemek zorunluluğunda olan “normun” ihlalini içeren eylem çeşitleri, nesnel olarak faile yüklenemezler.⁶³ Böylelikle yani, taksirli eylemde bulunana sadece, “onun eseri” olarak sıfatlandırılacak neticeler yüklenebilirler. Son olarak da, birçok farklı olay öbeklerinin göz önüne alınması da gerekmektedir. Bunlardan ilki, mağdurun kendi sorumluluğunda (özgür iradesiyle) kendi kendine zarar vermesi ve kendini tehlikeye sokmasıdır. İkinci olarak ise, yabancıların olurlu bir şekilde mağduru tehlikeye sokması gelir. Neticenin nesnel yüklemesinde üçüncü inceleme basamağında ise üçüncü kişilerin sorumluluk alanına giren olaylar gelir. Bu olaylarda, üçüncü bir kişinin kasıtlı ve kusurlu ya da özen yükümlülüğüne aykırı bir eylemi ya da taksirli bir eylemi söz konusu olabilir.⁶⁴

2. Hukuka Aykırılık

Taksirli suçlarda da hukuka uygunluk olanağı tanınmalıdır. Bu nedenle taksirli suçlarda hukuka uygunluk sebepleri açısından ayrıca bir özellik yoktur.⁶⁵ Ancak rızanın taksirli bir suçta devreye giremeyeceği yapısı gereği malumdur.⁶⁶

3. Kusurluluk

Nesnel tipikliğin tespitinden sonra kusurluluk aşamasında, kişisel özen yükümlülüğü ihlali incelenir. Burada taksirli hareket edenin, kişisel yeteneklerine, kişisel hayat tecrübelerine, kişisel zihinsel gelişimine, eğitim durumuna, sosyal ve ekonomik durumuna, hayat şekline, yaşına göre, gerekli özeni yerine getir-

⁶² BGHSt 11 1 (7); 24 31 (34); Almanya’da bu kuramı savunanlar için bkz. Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, 211; karşı görüşte Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, s. 218 vd.

⁶³ Türk ve Alman kaynaklara atıfla bkz. Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, s. 211; Aygörmez, *Çevre Ceza*, s. 91.

⁶⁴ Ayrıntılı açıklamalar bkz. Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 447 vd.

⁶⁵ Aynı görüşte ayrıntılı açıklamalar bkz. Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 451.

⁶⁶ Aygörmez, *Çevre Ceza*, s. 234.

me imkanına sahip olup olmadığı saptanacaktır.⁶⁷ Bu durumda hukuka aykırı tipiklik öğelerinin gerçekleştirilmesinin normativ olarak kınanabilmesi için önemli olan, kişisel öngörülebilirlik ve kaçınılabilirliktir.

Kusurluluk basamağında ayrıca, “*norma uygun seçimlik eylemin beklene-mezliğini*”, *kusuru kaldıran bir husus* olarak kabul etmek gerekir.⁶⁸ Beklenemezlik sıklıkla, haksızlığa ait sınırın çok küçük bir oranda aşıldığı hafif taksir hallerinde kabul edilmektedir. Burada özellikle, failin içinde bulunduğu kişisel halin yanında, “*olayın yaşandığı durumun özelliklerinin*” de “*mutlaka*” gözetilmesi gerekmektedir.⁶⁹ Bu “*norma uygun seçimlik eylemin beklenezliğinde*” temelde, tipikliğe uygun bir eylemi kusurluluk aşamasında sınırlandıran ve “*kendine has yapısı olan bir mazeret sebebi*” söz konusudur.

Yeni TCK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, taksirli suçlar için, özel bir cezasızlık (ve cezada indirim) sebebi, TCK m.22 VI içerisinde norma bağlanmıştır. Buna göre, belirli ve çok özel koşullar altında, taksirli neticeden bizzat kendisi de mağdur olan faillerde, hâkim cezayı (bilinçli taksirli suçlarda) azaltabilecek ya da tamamıyla ortadan kaldıracabilecektir (bilinçsiz taksirde). Kanun koyucu bu kurumla, uygulamada sıklıkla dava konusu yapılan olayları gözetmeyi amaçlamıştır. Bu gibi olaylarda, fail ve ailesi, taksirli neticeden öyle ağır yara almışlardır ki, taksirli suçtan verilecek ceza anlamını tümünden yitirmiştir. Bu durumda ise verilecek ceza sadece, taksirli suçun yarattığı neticenin yarasının daha da derinleşmesine, ailenin ve ayrıca failin de anlamlı bir şekilde daha fazla mağdur olmasına yol açacaktır. Bu özel sebep, failin kişisel ve ailevi durumunu kapsayan bir sınırlamayı koşula bağlamıştır. Yani fail, mağdurla kişisel ve ailevi bir bağ içerisinde bulunmalıdır. Kanun metninin “*veya*” yerine seçmiş olduğu “*ve*” kelimesi, çok açık bir şekilde kişisel ilişki yanında *mutlaka* ailevi ilişkiyi de aramaktadır.⁷⁰ Bu ailevi ilişki sebebiyle bu sebebin taksirle orman yakma suçunda devreye girmesi mümkün gözükmemektedir.

Taksirle orman yakma suçu (OrmanK m.110 II) kapsamında ayrıca özel bir cezada indirim hali öngörülmüştür. “Ancak failin yangının söndürülmesine ve etkilerinin azaltılmasına yönelik çabaları veya meydana gelen zararın azlığı

⁶⁷ 2. CD. E 2003/24588, K 2005/1537, T 10.02.2005; krş. Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 451 vd.; Aygörmez, *Çevre Ceza*, s. 235.

⁶⁸ Koca - Üzülmüş, *Genel Hükümler*, 228; beklenebilirlik tespitinin objektif olması yönünde bkz. Artuk, Gökçen, Şahin - Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 454; Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, s. 218.

⁶⁹ Krş. 2. CD, 21968/21924, T 13.12.2001; 2. CD, 22635/3214, T 16.04.2003.

⁷⁰ Ayrıca bkz. Aygörmez, *Fahrlässigkeit*, s. 205 vd.

göz önünde bulundurularak, verilecek ceza yarısına kadar indirilir. Zararın belirlenmesinde yangın sonucu tamamen yanan ağaç ve ağaççıkların değeri, kısmen yanan ağaç ve ağaççıkların değerinde meydana gelen azalma, alt tabaka orman örtüsünün yanması nedeniyle oluşan zarar ve toprağın humuslu tabakasının yanması nedeniyle meydana gelen verim kaybı dikkate alınır.”

Failin yangının söndürülmesine ve etkilerinin azaltılmasına yönelik çabaları ve ya meydana gelen zararın azlığı “veya” bağlacı sebebiyle birlikte değerlendirilmelidir. Yargıtay da yangının söndürülmesine yardımcı olma eyleminin ve zarar miktarlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.⁷¹ Buradaki yangın sonucu doğan zarar, “orman alanına ait gerçek zarar”dır.⁷² Bu nedenle yangın sonucu orman alanında meydana gelen gerçek zarar, *orman alanındaki yanan ağaçlar, süceyret, tohumlar, bitki örtüsü ve toprağın verim gücündeki azalma, canlı varlıkların yok olması gibi unsurlar nazara alınarak hesaplanmalıdır.*⁷³ Zira 110. madde de yer alan zarar orman alanında yangın sonucu meydana gelen zarardır. *Zararın hesabında yangın sonucu sahadaki ekonomik değeri bulunmayan orman emvalinin zarar görüp maddi tazminat hesabına katılması ise hatalıdır.*⁷⁴ Gerçek zarar, orman alanında yanan ağaçlar, süceyrat, tohumlar, bitki örtüsü canlı varlıkların yok olması ve hatta yangın nedeniyle yanan alandaki toprağın verim gücünün azalması gibi unsurlar dikkate alınmak suretiyle teknik bilirkişi tarafından tespit edilmelidir.⁷⁵ Dolayısıyla *söz konusu zarar içinde yanan ağaçlar, süceyrat, tohumlar, bitki örtüsü hatta yangın nedeniyle toprağın verim gücünde azalma, yok olan canlı varlıklar gibi unsurların varlığı söz konusu edilebilse de idarece yapılan ve yapılacak masrafların yanan sahada meydana gelen zararının belirlenmesinde bu masrafların nazarı itibare alınması yasanın amacına uygun olmaz. Yangın nedeniyle idarenin uğradığı zarar daha kapsamlı olup ağaçlandırma ve söndürme masrafları gibi alanla ilgili gerçek zarar içermekle beraber cezanın artırılıp eksiltilmesi ile ilgili zarar içinde mütalası mümkün değildir. Yani ağaçlandırma ve yangın söndürme masrafları tazminat olarak hükmedilebilirse de ceza artırım ve eksiltmesinde yapılacak değer tesbitinde nazara alınamaz.*⁷⁶

⁷¹ 3. CD, E 2010/795, K 2011/12647, T 22.9.2011.

⁷² 3. CD, E 2010/795, K 2011/12647, T 22.9.2011; 3. CD, E 2004/8133, K 2005/2738, T 13.4.2005.

⁷³ 3. CD, E 2006/7239, K 2007/5380, T 28.6.2007.

⁷⁴ 3. CD, E 2010/795, K 2011/12647, T 22.9.2011.

⁷⁵ 3. CD, E 2005/10242, K 2006/1559, T 9.3.2006.

⁷⁶ 3. CD, E 2004/8133, K 2005/2738, T 13.4.2005.

VI. KASTEN ORMAN YAKMA SUÇU (ORMANK m.110 III)

Kasten orman yakan kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Devletin güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde devlet ormanlarını yakan kişi müebbet hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Kasten orman yakma suçu, failinin herkes olabileceği genel bir suçtur, aynı zamanda zarar ve netice suçudur. Yukarıda da aktarıldığı üzere yangın, “geniş bir alana yayılan veya yayılmak istidadını gösteren, söndürülmesi zorluk arzeden ve bir şeyin bütününe ya da önemli bir kısmını kapsamına alan bir ateş yakılması” olarak tanımlanmaktadır.⁷⁷ Ormanda yangın çıkarmak, belirli yoğunlukta bir ateş yakmak veya ateş ortaya çıkararak ormanda orman varlıklarına sirayet edecek şekilde yangın boyutuna ulaşmış ateş yakma işlemidir. Ormanın yapı taşı unsurlar olan ağaç, ağaççık ve bunlara esas teşkil eden fidanlar ile diğer orman örtüsüne ateşle esaslı bir zarar verilmiş olması durumunda yakmadan söz edilmelidir. Ateşin büyük alevler halini alması değil, içten hafifçe yanması da mümkündür.

Suç, TCK m.21 I 1. cümle gereği kasten işlenebilen bir suç olup, doğrudan ya da olası kasıtle işlenebilir. Failin hareketiyle bu suç içerisindeki maddî unsurları gerçekleştirdiğini bilmeli (olası kasıt için bunu öngörmeli) ve ayrıca bunu istemelidir (olası kasıt için buna katlanmalı). Orman yakma suçu herhangi bir özel kasıt (amaç vs.) aramadığından, ormanın hangi amaçla yandığının suçun oluşmasına bir etkisi yoktur. Bu nedenle ev yakmak amacıyla kasten orman yakılması, kasten orman yakma suçuna vücut verecektir. Yargıtay kararları da aynı yöndedir: “babasından kalma evde, eniştesi olan B. ve ailesiyle birlikte ikamet eden sanık İ. ile B. arasında, evin iki aileye yetmemesi nedeniyle tartışmalar çıktığı, sanık İ.’in bu tartışmaların etkisi ile birlikte oturulan evi yakmaya karar verdiği, bu amacını gerçekleştirmek için evin yukarısındaki orman alanına giderek, kurumuş otları tutuşturduğu, ancak ateşin eve doğru değil, ormana doğru ilerlediği, sonuçta İzmir L-20-94 pafta no.lu memleket haritasında orman içinde kaldığı saptanan ve amenajman planında da 143 no.lu bölmede bozuk meşe baltalığı olduğu belirlenen 875 mt’lik orman alanının yandığı, yanan alanın eve en yakın noktadan olan uzaklığının 15 metre olduğu, iki nokta arasında çalı çırpı bulunmaması ve zeminin engebeli olması nedeniyle, eve en yakın noktada yangının çıkması halinde dahi evin yanma olasılığının bulunmadığı saptanmıştır. Sanık her ne kadar amacının ormanı yakmak olmadığını savunmuş ise de toplanan kanıtlardan yangının baş-

⁷⁷ Polat, “Genel Güvenliğin”, s. 140.

ladığı alanın orman arazisi olduğu, evin yanması halinde dahi bir kısım orman arazisinin yangının başlangıç noktası itibariyle yanmasının kaçınılmaz olduğu, ormanın yanacağını öngörmesine rağmen, hareketinden vazgeçmeyerek iradi olarak yangını başlatan sanığın hareketinin olası sonuçlarının da gerçekleşmesini istediğini kabulde zorunluluk bulunduğunu maksat dışında kalsa bile, amaca zorunluluk veya ihtimal bağı ile bağlı olan sonuçlar bakımından failin (belirli olmayan kast) kurallar çerçevesinde meydana gelen orman yangınından kasten sorumlu olduğu anlaşılmaktadır.”⁷⁸

Bunun haricinde Kanun bazı hususları nitelikli hal saymıştır. Bu bağlamda OrmanK m.110/5 gereği “Devletin güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde devlet ormanlarını yakan kişi müebbet hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.” Terör amacı tespit edilemiyorsa, bu nitelikli hal uygulanamaz.

Hukuka aykırılık ve kusurluluk unsurları bakımından taksirle orman yakma suçunda yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.

OrmanK m.110 4. fıkrada bu suçlarla birlikte ölüm/yaralama neticelerinin meydana gelmesi durumunda gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağı norma bağlanmıştır: “Bu maddede yazılı suçların işlenmesi sebebiyle, ölüm veya yaralanmanın meydana gelmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı cezaya hükmolunur.”

Kasten orman yakma suçunda ispata ilişkin zorluklar bulunmakla birlikte, burada da usul hukukuna ilişkin genel hükümler uygulama bulmaktadır. “Görüldüğü gibi, sanığın mahkûmiyetine esas teşkil eden tek kanıt, sanıkla birlikte yakalanan tanıklar A.Z. ve A.’nın, kollukta alınan beyanları ve bu beyanlara dayalı olarak düzenlenen tutanaklar ve tutanak tanıklarının tutanakların içeriğine ilişkin tanıklıklarıdır. Bu kanıtlar birlikte değerlendirildiğinde, kollukta tanık sıfatıyla beyanları saptanan A.Z. ve A., esasen bu suçla ilgili olarak yakalanan üç şahıstan ikisi dolayısıyla, suç şüphelileridir, bu aşamada alınan beyanlarının özgür iradelerine dayandığı kuşkulu olduğu gibi, her iki tanığın da, beyanlarının aynı kelimelerle, birbirinin tekrarı olması ve bu beyanların daha sonraki aşamalarda geri alınması olguları beyanların, doğruluğu yönünde ciddi kuşkular doğurmaktadır. Diğer yönden, olaydan sonra düzenlenen tutanaklar da, olayın oluşumu ile ilgili çelişkili bilgiler taşımaktadır. Yakalanan üç şahıs olay yerinin yaklaşık bir kilometre uzağında yakalanmışlar, üzerlerinde veya giysilerinde

⁷⁸ CGK, 2002/3-197-288, T 09.07.2002; benzer başka bir karar için bkz. 3. CD, 2002/6743-6226, T 27.05.2002.

yangınla ilgili hiçbir iz ve emareye rastlanılmamış böyle bir saptamada yapılmamış, olayda kullanıldığı bildirilen çakmak dahi tutanaklarda yer almamış, dolayısıyla nasıl ele geçirildiği tam olarak belirlenememiştir. Ayrıca tutanaklarda olayın oluşumu ile ilgili çelişkili bilgilerin yanında, saptanan bir diğer olgu ise olay yerinin piknik alanı olduğu gerçeğidir, ceza yargılamasının en önemli ilkelereinden biri olan 'in dubio pro reo' kuşkuhan sanık yararlanır kuralı uyarınca, sanığın bir suçtan cezalandırılmasının temel koşulu, suçun kuşkuya yer vermeyen bir kesinlikle ispat edilmesine bağlıdır. Şüpheli ve aydınlatılmamış olaylar ve iddialar sanığın aleyhine yorumlanarak hüküm tesis edilemez. Ceza mahkumiyeti bir ihtimale değil, kesin ve açık bir ispata dayanmalıdır. Bu ispat teorikte olsa hiçbir kuşku ve başka türlü bir oluşa olanak vermemelidir. Yüksek de olsa bir ihtimale dayanılarak sanığı cezalandırmak, ceza yargılamasının en önemli amacı olan gerçeğe ulaşmadan hüküm vermektir. O halde ceza yargılamasında mahkumiyet, büyük veya küçük bir ihtimale değil, kuşkuhan uzak bir kesinliğe dayanmalıdır. Adli hataların önüne geçilmesinin tek yolu budur. Bu itibarla sanığın beraatine karar verilmesi gerekirken, birbiriyle çelişkili, kesin bir kanaat vermekten uzak kanıtlara dayanılarak, sanığın cezalandırılmasına karar verilmesi isabetsiz olup, direnme hükmünün bu nedenlerle bozulmasına, bozmanın niteliği dikkate alınarak, yerel mahkeme kararındaki diğer hukuka aykırılıkların bu aşamada değerlendirilmesine yer olmadığına karar verilmelidir."⁷⁹

Orman yakma ister kasten ister taksirli olarak işlenmiş olsun, bu fiilden bir zarar doğmuşsa, zararın "gerçek zarar üzerinden" tazmini her zaman için istenebilir (OrmanK m.112). OrmanK m.112 içerisinde meydana gelen zarar için ayrıca genel hükümlere göre hukuk mahkemesinde bulunulacak gerçek zarar tazminatına esas alınacak unsurlara ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

SONUÇ

Mevcut orman ceza hukuku bakımından orman kavramı üzerinde durularak, bu maddi unsurdan ceza hukuku bakımından ne anlaşılması gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Orman kavramı, hem suçun konusunu hem de korunan hukuki değeri oluşturması bakımından suçun oluşup oluşmadığının tespitinde belirleyici bir role sahiptir. Bu nedenle bu kavramın orman ceza hukuku bakımından ve her bir suç türü açısından ayrıca ele alınması gerekmektedir. Zira her normun koruma amacı bir diğerinden farklıdır.

⁷⁹ CGK, E 2006/3-35, K 2006/97, T 4.4.2006.

Bu makale kapsamındaki suçların ormanlar dışındaki orman sayılmayacak doğal varlıkları korumaktan uzak oldukları da saptanmıştır. Bu alanların korunması için hareket ve netice haksızlıkları da göz önünde bulundurularak ölçülülük ilkesine uygun yaptırımlarla yeni “yakma” suç türlerinin mutlaka orman ceza hukuku mevzuatına girmesi gerekmektedir.

Makalenin son kısmında orman yakma suçlarına dair kısa açıklama ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu suçların oluşumunda bilirkişilik kurumuna bağımlılık sabittir. Bilirkişiliğe bağımlılığın yüksek olduğu, tespiti teknik olan ve uzmanlık bilgisi gerektiren bu tür özel kanun uygulamalarında, toplumu oluşturan ortalama insan kesiminin kolaylıkla hataya düşmesi ve suç faili olmasının önüne geçilmesi gerekir. Bunun için de kanun dilinin öngörülebilirlik ve belirlilik ölçütlerine, kanunilik ilkesi gereklerine uygun şekilde anlaşılır olması gerekmektedir. Bunun yanında burada hata kurumunun da göz ardı edilmemesi icap etmektedir. Belirsiz kavramlara yer veren normlarda maddi ve/veya hukuki hataya düşülmesi ihtimali çok yüksektir. Böyle durumlarda kanunu bilmemek mazeret sayılmaz emri getiren TCK m.4 normunun mutlak anlaşılması, TCK m.30 hükümlerinin somut olaylarda değerlendirmeye alınmasına da en büyük engeli yaratacaktır. Bu sebeple ceza hukuku bakımından “orman” kavramının sınırlarının netleştirilmesi çok büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- ARAS, Celal, **Orman Kanunu**, 3. Baskı, Adalet yayınevi, Ankara, 2013.
- ARTUK, Mehmet Emin, GÖKCEN, Ahmet, ŞAHİN, Mehmet Emin, ÇAKIR - Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 2020 (14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara).
- AYGÖRMEZ, Gülsün Ayhan, „Fahrlässigkeit“ im türkischen Strafgesetzbuch”, iç: Das Strafrecht im Deutsch-Türkischen Rechtsvergleich- Beiträge zur Rechtsvergleichung- Band: IV. 4. Deutsch-Türkisches Symposium „Fünf Jahre Türkisches Strafgesetzbuch“: Herausgegeben von Prof. Dr. Dr. Eric Hilgendorf, Prof. Dr. Dr. h.c. Yener Ünver, İstanbul, 2011.
- AYGÖRMEZ, Gülsün Ayhan, **Çevre Ceza Hukuku, Çevre Ceza Genel Hükümler**, Cilt 1, 1. Baskı, Oniki Levha, İstanbul, 2021.
- CENTEL, Nur, ZAFER, Hamide - ÇAKMUT YENERER, Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 11. Baskı, Beta, İstanbul, 2020.
- DAŞDEMİR, İsmet, *Orman Mühendisliğine Giriş (Ders Notu)*, Bartın, 2016 (iç: https://www.researchgate.net/publication/298721711_Orman_Muhendisligine_Giris_Ders_Notu/link/5d34203da6fdcc370a51e330/download, son erişim: 01.08.2021).
- DEMİRBAŞ, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Ankara 2021.
- ERSOY, Uğur, **Türk Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 41 (Ocak 2020), s. 27-64.
- GÜNEŞ, Yusuf, **Orman ve Arazi Mülkiyeti Uyuşmazlıkları**, 2018 (2. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2018), 144.
- HAKERİ, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, 2015 Ankara.
- İÇEL, Kayıhan, **Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk**, 1. Baskı, İstanbul Cezaevi Matbaası, İstanbul 1967.
- KEÇELİOĞLU, Elvan, **Taksirli Suçun Doğmatığı**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2015.
- KEÇELİOĞLU, Elvan, **Sırf Hareket Suçları Tehlike Suçu mudur?**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXV, Y. 2021, Sa. 2, s. 433-464.
- KOCA, Mahmut - ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, Seçkin, Ankara, 2019.
- KORKMAZ, Mehmet, **Ormanlık Alanlar ve Orman Ekolojisi Üzerine Bir Değerlendirme**, iç: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/450532>, E.T: 1.09.2021.
- ÖZTÜRK, Bahri - ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 21. Baskı, Ankara 2021.
- POLAT, Halil, **Genel Güvenliğin Tehlikeye Sokulması Suçu ile Bu Suçun Diğer Suçlarla İctimai**, TAAD 2010, s. 135-166.

- ROXIN, Claus, **Strafrecht Allgemeiner Teil**, Band I, Grundlagen, Der Aufbau der Verbrechenlehre, 4. Baskı, Münih 2006.
- TOPRAK, Mustafa, **Açıklamalı - İçtihatlı Orman Suçları**, 3. Baskı, Adalet yayınevi, Ankara, 2019.
- ÜNAL, Mehmet - BAŞPINAR, Veysel, **Orman Hukuku**, 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2017.
- ZAFER, Hamide, **Ceza Hukuku Genel Hükümler** TCK m.1-75, 8. Baskı, İstanbul 2021.